

PINTURA & POESIA

RECORDANT

Isabel-Clara Simó

2 0 2 1
LLOTJA DE SANT JORDI

PINTURA & POESIA

RECORDANT

Isabel-Clara Simó

2 0 2 1
LLOTJA DE SANT JORDI

ÀREA DE CULTURA / AJUNTAMENT D'ALCOI

President: Antoni Francés, Alcalde d'Alcoi

Coordinació: Raül Llopis, Regidor de Cultura

ARTS PLÀSTIQUES

CONSELL ASSESSOR:

Armand Alberola

Manuel Boix

Romà de la Calle

Fernando Castro

Carles Cortés

Tomàs Llorens

Miquel Navarro

Santi Pastor

Josep Sou

Feliu Ventura

Vicent M. Vidal

DIRECCIÓ: Antoni Miró

EDITA: Ajuntament d'Alcoi

© DELS AUTORS

© AMB-DISSENY

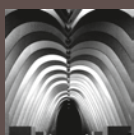
© AJUNTAMENT D'ALCOI

CORRECCIÓ: Ximo Victoriano

DISSENY MAQUETACIÓ POESIA: Eduard Doménech,
Servei de Promoció Cultural i Suport Tècnic Direcció General de
Cultura i Patrimoni Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.

IMPRESSIÓ: GRÀFIQUES ALCOI, S.L.U.

DIPÒSIT LEGAL: A 21-2021

LLOTJA DE SANT JORDI

AJUNTAMENT D'ALCOI

ALCOI
capital cultural
valenciana 2021

**GENERALITAT
VALENCIANA**

**CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ**
d'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT

AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTOS

ELS AUTORS CEDEIXEN VOLUNTARIAMENT ELS DRETS DE REPRODUCCIÓ

ISABEL-CLARA SIMÓ, UNA DONA VALENTA

Sintetitzar allò que representa Isabel-Clara Simó no és fàcil, com diu el seu biògraf Jordi Tormo, perquè ens enfrontem a una vida enciclopèdica. Així i tot, ho intente, en tres escenaris: l'entorn de l'escriptora, Alcoi i la seua obra.

L'ENTORN

El pare d'Isabel-Clara, Rafael Simó Alós (1899-1978) tenia la seua Acadèmia privada al carrer Sant Jordi d'Alcoi, allí es van formar personalitats rellevants d'Alcoi, a més dels tres fills. El pare no era feminista, però sí igualitarista; per tant, tots havien d'estudiar, els dos homes orientats cap a les ciències i la xicoteta a les lletres, decisió pròpia d'un il·lustre afrancesat abstret del temps de silenci que li va tocar viure. Rafael Simó era un amant de la cultura del segle XIX, posseïa una gran biblioteca a casa, germen de la formació de la seua filla. Encara que Simó pare, a l'acadèmia, no renunciara al carxot, va educar els seus fills en el paradís del mètode i en la lectura.

Amb 17 anys Isabel-Clara arriba a València per a estudiar la carrera de filosofia. Eren els anys 60. En aquells anys, a Alcoi, parlar valencià era una cosa normal, assumit, però a la gran ciutat, el valencià era considerat pobletà, de *l'horta*. Isabel pensava en valencià i escrivia en castellà... fins que va conèixer Joan Fuster, la persona *més important de la meua vida*, en les seues paraules. Era evident que el País Valencià no havia tingut res semblant a la Renaixença catalana del XIX amb Aribau i Verdguer.

Però Isabel-Clara va viure en primera línia aquella Renaixença tardana que va protagonitzar Joan Fuster i el seu cercle. Aquest esdeveniment dels anys universitaris la marcaria per sempre. Va començar en 1978 a escriure un conte en valencià i va plorar en veure que allò que pensava ho podia transmetre per fi, escrivint en la seua llengua, que era el valencià normatiu de la gramàtica de Pompeu Fabra que connectava lingüísticament amb el català amb una mateixa unitat.

Acabada la carrera de filosofia, Figueres va ser la seua destinació com a professora. Allí, en plena autarquia franquista, va trobar una ciutat rica, liberal, que mirava cap al nord, on podia conversar amb Dalí, Pla, amb la tramuntana de fons. Les seues afinitats electives es van dirigir en 1968 cap a Xavier Dalfó, que editava la revista *Canigó* (1971-1983). Isabel-Clara va començar a dirigir *Canigó* en 1972. Uns anys més tard, Xavier, Isabel-Clara i la revista es traslladarien a Barcelona, tancant així el mapa de referències de l'escriptora: Alcoi-València-Figueres-Barcelona.

ALCOI

L'agost de 2019, entrevistada per TV3, es col·locava en directe i sobre l'espatlla l'alfange moro que li havia regalat la presentadora i desfilava, asseguda en el sofà, davant de tots. Així podia resumir-se d'un sol traç la relació d'Isabel-Clara Simó amb el seu benvolgut Alcoi. Allí, 35 anys abans, al costat de Jordi Valor, presentava a la Casa de la Cultura la seua primera novel·la, *Julia*, ambientada a la ciutat i els fets ocorreguts durant *la Revolució del Petrol* de 1873. Llibre que es va esgotar a l'instant en totes les llibreries alcoianes.

Embocava el Pont Nou tota apressada, els talons fent cloc-cloc (...). Sempre tinc pressa, jo; ja puc matinar i espavilar-me, que sempre acabe esgarrapant el temps com si em fugira de les mans. Feia calor, i a Alcoi en fa molta...

Així comença el seu altre llibre de narracions, *Alcoi-Nova York*, dedicat a la ciutat, que va presentar Isabel-Clara a Alcoi l'octubre de 1987.

Pionera de la literatura juvenil (*El Secret d'en Toni Trull*), va aconseguir facilitar la llengua a les generacions juvenils que

començaven a interessar-se per una literatura en valencià d'aventures i entreteniment assequible i que va ser adoptada pels instituts d'Alcoi.

Activista de la llengua, en 1990 signa el manifest *A Alcoi, en Valencià*, al costat d'Ovidi Montllor, Antoni Miró, Ricard Bañó, Rafael Terol, Jordi Botella, Gregorio Casasempere, Jose Alberto Mestre..., entre tants altres.

Manuel Rodriguez Castelló, el Club d'Amics de la Unesco, Antoni Miró... Jose Alberto Mestre Moltó com a ambaixador reial dels Reis d'Orient en 1996 llegint el ban escrit per Isabel-Clara, exposant poemes i acrílics del seu amic Antoni Miró amb qui ha coincidit en múltiples actes reivindicatius i a qui ha dedicat la seua novel·la *El mas del Diable*, una ficció sobre tràfic d'obres d'art ambientada al mas Sopalmo i publicada en el diari *Ciudad* d'Alcoi. Rebut el premi *Agermanats* 2007, juntament amb Paco Aura. Dona de l'any en 2008, dramatitzant amb Pep Cortés i *La Dependent*. Donant nom al premi literari de l'IES Cotes Baixes, acompanyant Toni Miró a la Universitat d'Alacant en el lliurament de l'escultura d'acer sobre la Batalla d'Almansa. Presidenta d'Honor de la *Xarxa Alcover*, juntament amb l'estudiós de la seua obra Carles Cortés. Medalla d'Or de la Ciutat com a filla predilecta en 2013...i tants altres moments d'unió amb la seua ciutat.

6 L'Ajuntament d'Alcoi va instaurar el premi de narrativa Isabel-Clara Simó en 2019 i el poble d'Alcoi ha rebut de mans dels seus descendents una donació important de milers de revistes, la seua gran biblioteca, els clixés de la revista *Canigó* i més de 100 obres d'art amb obra gràfica d'artistes com Sento Masià, Ràfols Casamada, Perejaume, Brossa, Dalí, Tàpies, Klee, Joan Miró, Grau Garriga i Antoni Miró, entre altres; i abundant en la cordial relació entre la literatura i la pintura, tan evident per a la nostra escriptora i de la qual es fa ressò l'exposició de la Llotja de Sant Jordi.

L'OBRA

Isabel-Clara Simó és una escriptora molt llegida, amb moltes edicions de les seues quasi 60 obres, alguna amb més de 50 edicions, que s'han traduït a les llengües més utilitzades mundialment. Simó ha tingut la saviesa d'enrotllar amb paraules planes uns sòlids arguments que atrapen el lector perquè tracten de la realitat quotidiana, unes vegades recolzada en fets històrics, unes altres tirant mà de la ficció, de la novel·la negra, però sempre emprant un llenguatge formal de descripció vigorosa i palpitant, directa, seductora, amb una economia de paraules que li ve de tants anys d'exercir el periodisme a la revista *Canigó* i com a columnista d'*Avui*.

Poques escriptores han venut tants exemplars de les seues obres com Isabel-Clara Simó. La seua temàtica està abrigallada per la ferma defensa de la llengua, del país, de les dones, dels desarrelats, marginats, les desigualtats, la falta de diversitat, el desamor... afirma que no existeix una literatura femenina, sinó que hi ha simplement bona o mala literatura. I la seua està en el primer rang i amb aquest reconeixement va rebre en 2017 el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Isabel-Clara Simó escrivia cada dia, encara que només fóra un paràgraf, amb una ironia mordaç a vegades, subtil, gens elitista, que s'ha expressat a través de la novel·la, el conte, l'assaig, el teatre, la poesia...i s'ha sentit molt volguda sempre pels lectors, ha sabut arribar en el moment precís al cor del lector, perquè sempre ha tingut clar que intentar arribar abans d'hora no és ser puntual, sinó ser impacient.

La veu clara i potent, l'extens gest d'acolliment, el seu ampli somriure i la contagiosa alegria de viure d'Isabel-Clara Simó, quedarà sempre entre nosaltres.

JOSÉ LUIS ANTEQUERA

Associació Internacional de Crítics d'Art

DUES REFLEXIONS & DOS MOMENTS VITALS, TOT COMPARTINT I RECORDANT INTERESSOS I PREOCUPACIONS EN LA NOSTRA MEMÒRIA GENERACIONAL, AMB ISABEL-CLARA SIMÓ

La invitació –nascuda de la consolidada amistat de dècades, per a participar en l’homenatge col·lectiu a la paisana i amiga Isabel-Clara Simó Monllor (Alcoi, 1943 - Barcelona, 2020), trenat el projecte, significativament, d’imatges i de paraules, de pintura i poesia, amb l’estreta articulació col·laborativa d’escriptors i artistes plàstics– era, sens dubte, inajornable, en la seua vital urgència. M’arribava, a més, carregada de forts ancoratges afectius, per qui la cursava –Antoni Miró– i també pel perfil tan especial de la persona a qui anava dedicat evidentment el paisatge de records, articulats commemorativament d’afectes profunds, en honor de la nostra guardonada i desapareguda escriptora alcoiana.

He de confessar, així mateix, que el fet signifiatiu i rellevant de la mútua adscripció intergeneracional, en la postguerra alcoiana –concretament en aquella anodina i complicada dècada dels anys quaranta– no pot ser una cosa simplement anodina, ni molt menys. Per a tots nosaltres va ser visceral i clau. En realitat, aquell punt de partida sempre l’hem considerat, *mutatis mutandis*, una marca d’identificació contrastada especial, tant Isabel-Clara, com Toni Miró i jo mateix, al costat d’altres col·legues, és clar, amb els quals, més d’una vegada, hem fet servir i portat a col·lació el tema originari, de les nostres vides, en determinades ocasions i en certes circumstàncies.

Curiosament –almenys per a mi– recordar Isabel-Clara Simó, de manera dilatada i intensa, representa, no obstant això, abans de res, traslladar-me mentalment i afectivament, amb un salt explícit cap avant, de manera contextual, des de l’Alcoi natal cap a la València dels anys seixanta, i ens situa precisament i col·lectivament en l’etapa de la nostra formació universitària comuna. De fet, els dos moments vitals que, concretament, voldria portar a la memòria narrativa, en aquestes línies, se situen, ni més ni menys, en eixa dilatada dècada, que va ser qualificada, per alguns històricament, com a “prodigiosa”, atesos els canvis tan nombrosos que, per a tots nosaltres, va comportar de manera efectiva.¹

En realitat, de cara al meu propòsit memorialístic actual, ratifiquem que el fil conductor bàsic serà, ni més ni menys, la troballa casual –com tantes vegades sol passar– d’una fotografia, oblidada durant anys, a l’interior d’un llibre de poesia, que reposava –impertèrrit– sobre la balda corresponent, i feia, curiosament, les funcions d’un oportú punt de llibre o de registre conjuntural d’un lector interessat. Un costum que mai no he relegat i que continue practicant, per a guardar, estratègicament, postals, fotos, invitacions, retalls de premsa i fins i tot cartes o altres records, entre els fons de la meua àmplia biblioteca.

És, doncs, obligat reproduir, ací mateix, la fotografia oposada, per a compartir el seu significat tan especial i determinant, amb els lectors possibles d’aquests paràgrafs embastats d’emotivitat.

Cronològicament està presa, amb exactitud, a la sala d’actes d’un col·legi major de la Universitat de València. Es tracta de l’històric edifici del C. M. Lluís Vives, hui abandonat i en fase de rehabilitació patrimonial, l’arquitectura racionalista tan interessant del qual es deu al disseny, ben documentat, de Javier Goerlich (València, 1886-1972).²

La convocatòria poètica, a la qual em referisc, va tenir lloc en un cap de setmana de la tardor de 1965. Les tres persones intervinents en el recital poètic –en valencià– som, justament, Isabel-Clara Simó, Adrián Espí Valdés (Alcoi, 1940) i Romà del Carrer (Alcoi, 1942). Cadascun de nosaltres, després de la presentació literària deguda, va donar lectura als seus poemes respectius, de selecció i autoria pròpies.

Es tractava de tres alcoians vinculats, aleshores, pels seus estudis i treballs de recerca a la Universitat de València. Els tres, amics i col·legues, curseu Filosofia i Lletres, en la citada dècada, concretament al solemne, inoblidable i impactant marc de l’edifici històric claustral del

denominat avui dia Centre Cultural La Nau. Encara que ha d’aclarir-se que, diferencialment, cadascun ho vam fer en la nostra especialitat acadèmica corresponent: Filologia (Isabel-Clara), Història (Adrián) i Filosofia (Romà). De fet, després del dilatat lustre ocupat pels nostres estudis universitaris, les trajectòries vitals corresponents –lleï de vida– es van obrir, ja després, cap a treballs, llocs i preferències diferents.³

Residencia de Estudiantes para Valencia. Arquitecto Javier Goerlich, 1935-41. Avda Blasco Ibañez. Valencia. (Cortesía Fundación Goerlich).

Foto Desfilis, tardor 1965. València.

8

Però justament, gràcies a la disponibilitat testimonial d'aquesta fotografia, puc centrar molt millor els meus records –l'obligada magdalena de Proust– en els dos primers blocs temàtics que he seleccionat, en aquest recorregut, transformats en un sentit homenatge compartit.

Isabel-Clara estava, en aquells dies, impartint un seminari monogràfic –al Col·legi Major Santa Teresa, on residia a València– amb sessions intermitents, sobre “Les relacions entre les imatges i els textos”.⁴ Tema que m'havia interessat, pràcticament, des dels meus primers acostaments a l'especialitat d'Estètica i Teoria de l'Art, que va ser la que, finalment, em va atraure i a la qual, en efecte, m'he dedicat, dins de Filosofia, durant més de 40 anys de docència, en tres universitats.⁵

Recorde que, en aquest context d'amistat, Adrián Espí va proposar a Isabel-Clara Simó donar alguna sessió al C. M. Lluís Vives, i així va ser, i per això el seminari es va convertir en unes autèntiques conferències i debats. Com que ella s'inclinava, majoritàriament, cap a l'estudi i el seguiment de les connexions entre les imatges i la poesia, va fer pivotar estratègicament les seues intervencions cap a la influència grega sobre aquest tema. No en va, el professor comú de

llengües clàssiques, de tots nosaltres, i després, al seu torn, també degà de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UVEG havia sigut, en aquell marc cronològic, Miquel Dolç (1912-1994), docent prestigiós i estimat / reconegut escriptor i poeta.

Així mateix, en aquest ramellet de cireres celebratiu, que reprenc al vol, és obligat portar a col·lació, encara que no estiga en la foto –ja que no va participar en el recital que ens ocupa, però de segur que es trobava, eixe dia, entre el públic assistent– el professor, amic i paisà Jordi Pérez i Durà (Alcoi, 1942), que es va incorporar, cap a la meitat de la dècada comentada, a la UVEG, com a docent de Filologia Clàssica, al Departament de Miquel Dolç, i va ser, sens dubte, l'eix del futur departamental, per les seues investigacions i amplitud editorial, ja fins a la seua jubilació en 2012.

Doncs bé, les dues reflexions anunciades les vull centrar (a) sobre el recital poètic compartit i (b) sobre un breu seguiment de les relacions text / imatge, que tant va aconseguir Isabel-Clara estimular, per part seua, en els meus interessos, de llavors i també posteriors.

Malauradament, no dispose dels poemes que van llegir els meus estimats i il·lustres acompanyants i paisans, en l'acte poètic d'aleshores. Però, afortunadament, amb relació a aquest primer escaló reflexiu, sí que he conservat durant dècades i he buscat, amb èxit, en aquests moments crucials del Cap d'Any pandèmic de 2020, alguns poemes dels que vaig llegir en públic, aquell dia de la tardor de 1965, i que després –jocs de l'atzar– vaig recollir en una antologia col·lectiva.

Per tal motiu, els tinc accessibles i rescataré significativament, almenys, un d'aquests, que li'l dedique –ara– de manera emotiva, encara que siga *a posteriori*, en record espontani i íntim, a Isabel-Clara Simó. Qui anava a dir-nos, fa 55 anys, que un d'aquells poemes meus, que jo vaig llegir públicament en aquell acte, anava a enfrontar-se, d'improvís, amb aquesta responsabilitat representativa, posthistòrica i vital!

EL DARRER TOC DEL CAPVESPRE

*Tot recordant Isabel-Clara Simó,
agraint la seua amistat compartida i fent història explícita de la seva lluita,
creativitat i explícit compromís vital de sempre.*

Amb les pedres carpides per molts anys,
símbols d'aquell ahir que encara viu,
creix el llapó verdós
ressanant al llarg del sostre,
entorn de l'agudell.

És un oblit del temps i d'eixes hores nostres i teues viscudes
sense Déu.
Ressò que somica en el cimall de marbre,
absolta de l'albat nonat;
espai buit d'albor i de memòria en la nit de l'ocàs;
ombra que creua el sòl de les paraules, no mai escrites ni pensades
i besa el fang d'aquesta plaça literària, comuna,
que és de tots.
Veus de ferro que tomben del penell del campanar,
com un esvoletec sonor!

Prec melòdic del sonall que enrosa l'ànima.
És el lament de mort que plora el somni etern,
lladruc de malenconia,
que canta l'èxode de la teua existència,
amb el sospir que va baixant del cel,
com el rou de matí,
perla d'aigua nocturna feta imatge, silenci, plor i paraula.

Sé que tinc febra de solitud a l'esguard
i amargor llangorosa de vesprada solitària,
en no poder parlar, un poc més, amb tu, al llarg del camí que ens resta per com-
partir.
Veus de ferro, que tomben del penell del campanar!
Ecos durs, que sonen tot junts, amb els acords d'una guitarra llunyana,
que parla al món d'afectes, esperances,
veus de somniada independència i justícia mai no arribada.
Oració muda que és un crit i també, per cert, un adéu.
Veus d'inici que són plors i records.

Plors de plom i de nit.
El darrer toc del capvespre!

Romà de la Calle
Alcoi, hivern de 1964.

D'altra banda, sóc plenament conscient i agraïsc a Isabel-Clara Simó, des del record i l'enyorança, la influència inicial que, com ja he indicat, conjunturalment, va tenir en les meues investigacions futures sobre les riques i complexes relacions entre els textos i les imatges. Tema que ha anat aflorant intermitentment en els meus treballs, conferències, publicacions i reflexions crítiques, especialment vessades sobre les arts plàstiques i els seus replecs especials sobre les paraules, transformades en imatges i –per descomptat– també al revés, quan el domini de la cultura visual tant fa parlar i molt suggeridorament, en els contextos comunicatius actuals.

Li agradava recordar una cèlebre frase de Simònides de Ceos (h. 556- h. 468 a. C.) i la repetia sovint: “La paraula és la imatge de les coses”, i la va convertir en eix dels seus projectes descriptius, narratius i de reivindicació generalitzada. L'escriptura va anar creixent, efectivament, any rere any, també entre els interessos personals d'Isabel-Clara Simó. Per aquest motiu els seus estudis de Filosofia i Lletres no tan sols s'aglutinaren especialment a l'entorn de la filologia, sinó que el periodisme va ser ben prompte, així mateix, el seu

altre horitzó paral·lel al quefer literari, sense oblidar mai, tampoc, el caliu vital dels seus orígens, que, fins al final, la va acompanyar sempre, sobretot quan es tractava de contextualitzar moltes de les claus identificadores dels seus personatges, dels seus caràcters i entorns geogràfics, adscrits / mostrats en les seues nombroses i conegudes creacions literàries.

Per part meua, continue entreverat, profundament, així mateix, amb el contagiós tema relacional de les imatges i les paraules, que a Isabel-Clara tant l'atreia també. I voldria, almenys, resumir-ho, mínimament, servint-me, per part meua, d'una citació eloqüent de Vilém Flusser (1920-1991): “Els textos i les imatges s’han convertit, històricament, en mitjans heterogenis, eficaços i fèrtils, en la dialèctica tibada entre l’èsser humà i el seu entorn. Però existeix, alhora, una subtil i bàsica contradicció entre tots dos: les imatges fan imaginable (“il·lustren”) allò que contenen els textos, i els textos fan concebible (“narren”) allò que representen les imatges”.

En eixa doble via ens hem desplaçat, els uns i els altres, articulant novel·les, exercitant poemes i/o potenciant reflexions, segons els casos, entre els dominis respectius de la creació, de la història i de la teoria.

Si en algun “gènere” estilístic es troba, per definició, plenament suposat –com a horitzó indefugible de possibilitat i com estratègia operativa bàsica– l’íntim i continuat diàleg entre les imatges i els textos, sens dubte, amb plena facilitat, eixe domini concret podria ser històricament identificat amb l’activitat educativa suggeridora de la vella *ekphrasis*.

És ben sabut que “la descripció literària de les imatges” (que aquest és el nucli caracterizador de l’esmentada *ècfrasi* grega) formava històricament una part rellevant del conjunt dels exercicis pràctics programats per l’educació retòrica (els *progymnasmata*) i fins i tot se l’acceptava com a demostració o exhibició reglada del magisteri adequat i de la qualificació professional plena del retòric: l’*epídeixis* com a ostentació i mostra del domini del llenguatge, així com de la seua eficàcia descriptiva de les imatges.

En realitat, eixos entrecruaments i intercanvis estratègics entre paraules i imatges que ací –ara– ens ocupen, eren normals, a través de la història, en tots dos sentits. Si la retòrica, posem per cas, acudia a la descripció i al comentari de les imatges, com a motivació justificada de molts dels seus textos, també és cert que la producció de pintures, per part seua, mai no havia deixat, en aquest marc històric, de buscar i reprendre els seus temes i assumptes directament dels bagatges literaris compartits. Aquest era, doncs, un viatge educatiu, normalitzat i habitual, tant d’anada com de tornada: del text a la imatge i de les imatges als textos.

¿Podrà estranyar, per tant, que les qüestions relatives a l’*ekphrasis* s’entronquen i articulen, així mateix, d’alguna manera, amb l’extensa tradició de l’*ut pictura poesis*, com a potents *topos* que creuen precisament eixe camí de trobades i intercanvis, que recorre la història, entre els dominis del llenguatge i de les arts plàstiques, entre les pràctiques de la poesia i de la pintura, entre els textos i les imatges,⁶ entre l’escriptura i la representació?

També des de la perspectiva de la reflexió estètica i, molt en particular, des del mateix si de l’activitat de la crítica d’art, entesa com una *paideia* molt especial, eixe encreuament plural entre textos i imatges ha mantingut actius i bel·ligerants els seus interessos respectius, fins a l’actualitat. La prova més estricta és que ací ens trobem, precisament, amb aquests complexos jocs hermenèutics –mirant de reüll cap als grecs, els nostres ancestres culturals– trenant els nostres records vitals, orientats cap a la figura literària de la nostra Isabel-Clara Simó.

Però, he de reprimir-me, per a no continuar parlant d’aquests temes, relacions i diferències, per exemple, entre les nocions d’*ekphrasis* (de les imatges als textos) i/o de la *hypotiposis* (enllaços entre les paraules i les imatges). Qüestions que ja m’han ocupat i seduït, àmpliament, en altres marcs d’edició.⁷ I, per això, amb un parell de referències etimològiques necessàries i oportunes, posaré punt final a aquestes reflexions estratègiques d’homenatge personal i buscat.

Una d’eixes nocions d’intermediació és justament la que es defineix / aflora darrere del terme *ekphrasis*,⁸ entès com a mediació de la paraula literària, en el desenvolupament d’un discurs preferentment descriptiu (encara que, a vegades, també pot adquirir certes tonalitats i perfils narratius o fins i tot assumir intermitències contaminantment explicatives) respecte de les imatges plàstiques, convertides així en el seu llenguatge-objecte fonamental, és a dir en punt de partida de les seues referències pautades, a propòsit de les quals elabora el seu entramat metalingüístic propi. S’obre, així, tota una singular confrontació ecfràstica entre imatges i paraules, que sempre representa, al cap i a la fi, una mena de vocació i d’escriptura intensament parafràstiques.

Però, en eixe trànsit plural dels textos a les imatges, disposem, no menys eficaçment, de l’estratègia retòrica puntual de la *hypotiposi*, com a figura d’estil contrastada i rotunda.⁹ Es tracta certament, com qui diu, de “fer veure el contingut del text” al lector, a través de la força expressiva detallada i minuciosa de les paraules. Així, s’activa tota una estratègia didàctica.

Una vegada més, l’eficàcia mediació descriptiva –exercida amb vigor i intensitat des de/en el text mateix– queda convertida i trans-

formada en representació imaginària de les dades i dels fets que s'evocuen en la lectura, i es presenta resolutivament el potencial de les paraules –viscudes pel destinatari– com una “quasi imatge pictòrica”.

Al cap i a la fi, aquest recurs retòric, en qualsevol de les seues múltiples modalitats de presentació, aspira programàticament, abans de tot, a descriure un objecte, una persona o una escena de manera tan viva i enèrgica, tan ben observats i descrits tots els seus minuciosos detalls, que és capaç d'oferir-los a la imaginació perceptiva del lector amb la presència, el relleu, la grossària i els aguditzats colors propis de la realitat expressada, com si, de fet, s'estiguessen veient.

Sóc plenament conscient que, després de l'exposició d'aquestes reflexions, el debat estaria assegurat, en un seminari virtual presidit, sobre el tema, per Isabel-Clara Simó. I a eixa estricta instància em remet, entre el record, l'afecte i la memòria compartida. Només una última reflexió més.

Sempre he pensat que l'estructura que ens permet concebre i explicar (-nos) el món circumdant i possibilita també el fet d'entendre'ns a nosaltres mateixos –en els diferents moments i circumstàncies històriques– es pot identificar, en bona part, amb els llenguatges que fem / elaborem per a expressar-nos, en eixes mateixes conjuntures. Per aquest motiu, com a subjectes de coneixement i d'acció, mai no siguem idèntics als altres.

En eixe marc d'identitats i diferències es poden basar, doncs, les claus d'articulació oscil·lants entre *la biografia personal i la biografia artística* de cada subjecte creador estudiat. I així s'han intentat espigolar i comprendre, almenys a grans trets, els records produïts en nosaltres per l'allargada ombra d'Isabel-Clara Simó, en unes circumstàncies concretes de les nostres vides enconrades, sabent que el vell Virgili tenia, senzillament, raó, quan deixava caure, com de passada: *Trahit sua quemque voluptas*. Virgili *Buc.* 2, 65.

Sens dubte, a cadascú l'arrossega la seua passió. I nosaltres tampoc no podem ser menys, hui, en aquesta cantonada, carregada d'afectes, de la nostra memòria.

Romà de la Calle
Desembre de 2020.

11

NOTES

1. Impossible no recordar aquell títol memorable de Pedro Sempere & Alberto Corazón. *La dècada prodigiosa. Los 60 y 70*. Editorial Felmar. Madrid, 1976.
2. Projecte del Col·legi Major Lluís Vives. Avda. Blasco Ibáñez, València. Goerlich (1935-41). Document cortesia de la Fundació Goerlich.
3. No hi faltaven, en aquell context citat, de la dècada dels seixanta, altres presències assegurades als nostres actes. Em referise, per exemple, a un grup de joves alcoianes, que estudiaven també Filosofia i Lletres i donaven suport a les nostres activitats, al màxim. Em vénen a la memòria, sobre la marxa, Consuelo Juan (Filologia) i Herminia Martínez (Història) i que es van incorporar, així mateix, a la docència.
4. Isabel-Clara era, aleshores, la degana del Col·legi Major Santa Teresa, mentre que jo era, *pari passu*, el degà de l'altre col·legi major universitari citat. Per la meua part, dirigia l'Aula de Poesia i també l'Aula de Teatre. Per això, la nostra involucració mútua en activitats de caràcter cultural. Recorde que per la nostra Aula de Poesia van desfilar personalitats com José Hierro (1922-2002), Luis Rosales (1910-1992), Vicente Aleixandre (1898-1984) i María Beneyto (1925-2011) entre altres, gràcies a la col·laboració de la Càtedra de Literatura de la UVEG. De tots ells guarde algun llibre dedicat. El fetixisme era paral·lel, doncs, a l'admiració concedida, per mi, a aquestes figures.
5. De fet, ja en 1968 el professor de Filosofia, el Dr. Fernando Montero Moliner (València, 1922-1995) va proposar que m'incorporara, com a professor ajudant, al seu Departament i vaig assumir la docència d'"Història dels Sistemes Filosòfics", que el trasllat del professor Carlos París Amador (1925-2014) a la nova Universitat Autònoma de Madrid, deixava vacant. Va ser la meua primera experiència docent universitària. Ja mai no vaig deixar aquesta tasca. Sempre l'acció educativa em va semblar el millor treball possible. Paral·lelament, em vaig fer càrrec de la direcció d'una Residència d'Estudiants / Sant Vicent Ferrer (1969-1974), a València. Allí va recalar també, com a jove estudiant, l'alcoià i amic Josep Sou (J. Pérez i Tomàs), atret per la filologia, el qual va finalitzar els seus estudis ja a Salamanca. Després de la seua vida acadèmica, creativa i política, hui és membre directiu de la Càtedra d'Art Antoni Miró, de la Universitat d'Alacant, i comparteix intensament els seus projectes. Tota una història, que no volia deixar de ressenyar ací, almenys, de passada.
6. El fet mateix que en grec per a referir-se a l'escriptura i a la pintura, és a dir als actes d'escriure i de pintar, s'utilitzaren històricament els mateixos termes *graphê*, *graphein*, sens dubte seria un element que, d'alguna manera, degué coadjuvar intensament a l'assimilació i/o a l'intercanvi estret entre els dos quefers i dominis.
7. Només citaré alguns títols de la meua bibliografia personal, a manera de referència estricta, que aporte precisament –insístic– en homenatge i record d'Isabel-Clara Simó, interessada igualment en aquesta llarga tradició històrica, mantinguda entre els diàlegs no interromputs d'imatges i textos, que personalment he estudiat i sostingut, sobretot, des de l'exercici de la crítica d'art. *Antoni Miró: Imatges de les imatges*. Fundació Bancaixa. València, 1998. *Escenografies per a la crítica d'art contemporània*. Edit. Alfons el Magnànim. València, 2005. *Más acá de las imágenes y más allá de los textos*. Fundació César Manrique, Lanzarote, 2005. *Gusto, belleza y arte. 12 ensayos de Estética y Teoría del Arte*. Publicacions Universitat de Salamanca, 2006.
8. Recordem que etimològicament *ekphrasis* és el resultat de la unió de la preposició “ek” i del verb grec “frassó”, per tal com implica acció pròpia de “des-obstruir”, d’“obrir”, de “fer comunicable” o de “facilitar l'accés i l'acostament” a alguna cosa. Encara es manté, per cert, encara que restringit més aviat al vocabulari mèdic, el terme castellà “ecfràctico”, és a dir “el que desobstrueix”. Concretament, en la tradició crítica, l’“Ekphrasis” es pren com a “descripció que fa accessible”, és a dir com a “descripció estimulant i educativa”. És a dir que es tracta, en el context de la mediació de la paraula enfront de la imatge, tant d'una espècie de “descripció narrativa” com d'una “narració preponderantment descriptiva”.
9. De fet, etimològicament, el terme *hypotiposis* apunta cap al procés de conformació o modelatge d'imatges. Es troba compost a partir de la preposició grega “hypo” (davall de) i del verb “tipó” (formar, figurar, modelar). El substantiu “tipos” significa, així mateix “imatge”, “forma”. Ja Quintilià en la seua *Institutio oratoria* 8, 3, 66 (LBG, epígraf 810, pàgina 400) descriu aquesta figura estilística de manera molt adequada i detallada.

“Jo volia fer una novel·la a la mida de Joan Fuster; vull dir: per satisfer la seua abrupta petició segons la qual els alcoians –algun alcoià– teníem una certa obligació de fer una novel·la sobre el *Petrolí*. Jo volia exactament això: ser capaç d’escriure una novel·la i fer-la seguint les ordres, o els desigs, o les lliçons de Fuster.”

Isabel-Clara Simó, al pròleg de *Júlia*, edició de Bromera de 2003

En retre aquest homenatge a Isabel-Clara Simó s’ha procurat fer conèixer la literatura i la pintura. Això imposa que em mantinga en aquest breu assaig dins dels marcs d’ambdues disciplines artístiques, i evitar referir-me a altres qüestions que són encara més properes als meus interessos i que resulten també essencials per a comprendre el gran segle alcoià, el XIX. Ni la *fàbrica* de la ciutat (la seua configuració i materialitat urbana) ni els seus elements d’arquitectura o enginyeria seran objecte d’aquest escrit, doncs.

12 Majoritàriament i al començament, destacaré alguns aspectes del retrat sociològic que representa la novel·la més alcoiana de l’autora, *Júlia*; i en una segona part, més succintament, buscaré connectar cronològicament els personatges i diversos episodis d’aquesta narració amb alguns actes de les *vite* de dos dels grans pintors alcoians de l’època en què s’ambienta aquesta obra, Antoni Gisbert i Emili Sala. És clar que aquesta forma de relacionar els dos camps, l’assenyalament de meres coincidències temporals, manca de qualsevol possibilitat d’establir un vincle directe real o d’identificar objectivament un nexa causa-efecte. També és cert que cap dels personatges involucrats en el relat literari que ens ocupa demostra interès explícit per la pintura que estaven fent a València, Madrid, Roma o París aquests dos alcoians contemporanis seus, com tampoc per la d’altres pintors de la ciutat, feta dins o fora d’aquesta. Tanmateix, assumesc aquest propòsit perquè considere un fet indubtable que en la base dels assoliments de la nòmina dels brillants pintors alcoians nascuts entre els anys trenta i els seixanta del segle XIX, que comença amb Plàcid Francés i acaba amb Ferran Cabrera Cantó, s’hi pot trobar una arrel que s’endinsa en el substrat del notable desenvolupament econòmic, social i cultural de l’Alcoi vuitcentista. Com que, a més a més, el fet de lligar les dues arts pot servir per a completar la presentació d’aquest moment històric de la ciutat caracteritzat per una intensa modernització de la seua indústria, encete la provatura.

Fuster remarcava sovint que la nostra ciutat era “altra cosa”; una realitat que s’allunyava dels tòpics socioeconòmics valencians, sense que quedara minvada, a conseqüència d’això, la seua valencianitat. I que quedava pròxima, en canvi, als trets característics dels més capdavanters i importants nuclis de la Catalunya industrial. De fet, Alcoi no només havia estat el bressol de la industrialització al País Valencià, sinó que es va mantenir purament industriosa fins ben entrat el segle XX, amb un enorme primer creixement produït especialment durant els dos quarts centrals del segle XIX.

El pensador de Sueca lamentava en els anys seixanta que cap novel·lista haguera perfilat fins al moment la silueta de l’Alcoi d’aleshores. Si bé Blasco Ibáñez havia descrit en *Arròs i tartana* la societat “burgesa” valenciana de l’acabament del segle XIX, la d’una “ciutat de menestrals i de botiguers”, pensava certament, més de mig segle després de la publicació d’aquella novel·la, que encara faltava que algú ressenyara un altre vessant singular molt important de la societat burgesa valenciana (ara sí que es poden obviar les cometes): l’alcoià.

La societat alcoiana a mitjan segle XIX constituïa un veritable paradigma de societat industrial capitalista, homològic en certa manera a la d’altres ciutats europees salvant-ne les inevitables distàncies de diversos tipus. La seua anàlisi ofería així la possibilitat de mostrar amb rigor i intensitat la realitat de la classe proletària del sector tèxtil; a diferència del sistema social del *cap i casal*, on el comerç, la propietat, les finances, l’agricultura i els ingressos dels prebendats

formaven la base de la seua economia, i on el capital i la força de treball no s'aplicaven precisament a la producció industrial.

Isabel-Clara Simó va assumir el repte fusterià i el va culminar amb èxit en escriure *Júlia* el 1983. Quan va mirar entorn l'episodi del *Petroli* hi va veure clar que aqueixa era la clau de volta que li permetria narrar el singular període esmentat, per l'important desenvolupament econòmic que va facilitar la modernització de les indústries, així com per la gran conflictivitat social associada a l'explotació laboral i les penoses condicions de vida del proletariat en una ciutat encaixonada entre barrancs cada vegada més densa. La seua no seria, no obstant això, una història decantada des del costat burgès i centrada fonamentalment en aqueixa facció de la societat. El seu realisme abastaria les dues cares, i la perspectiva seria traçada en tot moment des del punt de vista d'una protagonista procedent de la classe social desafavorida. Així, narra la vida d'una treballadora forta i ambiciosa que ascendeix, fortuïtament pensaran uns i decididament altres, en l'escala social fins al rang de fabricant, de petitburguesa industrial. Però no solament: aquest és un llibre la temàtica del qual és també en certa manera el feminisme, com va declarar l'autora que era igualment el cas de la seua anterior obra *És quan miro que hi veig clar*, de 1978.

Isabel-Clara Simó va optar sempre per un posicionament activament feminista i no es pot obviar l'afany afirmatiu d'aquest gènere en l'obra. Els personatges amb més profunditat són, a banda del principal, Júlia, el de la seua mare, Vicenta, i, especialment, el de la primera sogra del seu home, la senyora Dolors. Els perfils d'aquestes dues dones són complexos i es caracteritzen per trets significadament negatius relatius sobretot a l'egoisme, l'avarícia, la maldat i la tendència a la dominació dels altres. Amb tot, després de Júlia, són les més clares posseïdores d'astúcia i capacitat d'influència que es poden trobar a la novel·la, malgrat les seues espúries intencions.

Totes tres porten associat un interès psicològic superior a la resta de personatges masculins, amb l'excepció (deixant a banda els dos principals personatges històrics, Agustí Albors i Severí Albarracín) del pare de Júlia, Pepet de l'Olla, el qual només es coneix a través dels records, i de Miquel Romeu, pare de Josep, l'espòs de Júlia, emprenedor pragmàtic i amb certa orientació filantròpica. Tant és així que encara que la tensió obrers-fabricants siga el fons de la qüestió en abstracte, tot el relat s'articula principalment sobre les ambicions, de saber més i de *ser* més, d'una dona, Júlia, i dels condicionaments que l'imposen les altres dues fèmies. De fet, en acabar de llegir la novel·la es comprèn que en el desenllaç rau el fonament de l'origen del discurs, i que la vida de Júlia s'ha trobat marcada per una acció pretèrita de la senyora Dolors, tancant un cercle en el qual no intervenen de cap manera els homes que formen part de la llista de personatges, sinó és sofrint-ne les conseqüències.

La novel·la es planteja constantment en clau binomial. La principal oposició és d'ordre socioeconòmic, entre els burgesos i els proletaris, quedant remarcat que aleshores “a Alcoi no es pot ser obrer i no ser anarquista”. Així, les idees polítiques de Pepet de l'Olla havien sigut: “la República, la independència d'Alcoi i que no hi haguera ni rics ni pobres”. Però dins dels primers hi havia empresaris millor considerats que altres. De fet, a Josepet li recordaven que son pare era llest, com ho havia sigut el seu avi gràcies a salaris alts i el proveïment d'escoles i assistència mèdica. És constant també la dialèctica en l'àmbit polític entre progressistes i moderats dins del conjunt dels no revolucionaris ni ultraconservadors. Però, per damunt de tot es fa visible una tensió entre la persecució de la veritat i l'acceptació de la mentida.

Són nombroses les referències de caràcter polític i econòmic en l'obra. És ben esclaridora una conversa entre l'advocat Remigi Arenós (pare de la primera dona de Josep) i Miquel Romeu. El segon conclou dient: “Jo crec que la Perica, i la Rabosona, i Jesús el Perdulari, i l'escolà, volen el mateix que vosté i que jo: que hi haja menjar a la taula, que progresse la indústria i que hi haja faena per a tots i que no hi haja sequeres, que és una cosa que ni el sufragi universal ni la dictadura poden evitar.” Eliminant qualsevol rastre de dubtes respecte al fet que el liberalisme econòmic era, en el fons,

l'única doctrina de referència. Nogensmenys, les remissions a l'esfera cultural són ben poques. No hi ha més enllà d'algunes recomanacions literàries que Lluís, l'assessor, li fa a Júlia en un moment determinat. Aquestes són, per una banda, les poesies de Byron, de Bécquer i de Verdaguier; i, per altra, les novel·les de Pérez Galdós, de Zola i els contes de Poe.

Contar la lluita de classes a l'Alcoi del segle XIX en clau femenina i des de les dues bandes, encara que mitjançant una sola veu, així podríem resumir definitivament *Júlia*. No obstant això, com he dit al començament, vull aprofitar l'ocasió per tal de posar en paral·lel en una línia cronològica alguns personatges i diversos aspectes de l'evolució d'aquesta història amb alguns aspectes relacionats amb els dos pintors anomenats al principi. Com que la Història és ben coneguda, em referiré a circumstàncies que, tot i ser rellevants dins de la història narrada a la novel·la, manquen de transcendència general.

En primer lloc, diré que es pot afirmar que el pare de Júlia degué nàixer poc després que Gisbert i que la seua mare i Josep ho farien més o menys quan Sala. Júlia, realment, és pràcticament coetània de Ferran Cabrera Cantó. Continuaré dient que entre 1868 i 1873, fites històriques associades respectivament a la *Gloriosa* i a la proclamació de la Primera República Espanyola, i també corresponents en aqueix ordre al naixement de Júlia i a la Revolució del *Petroli*, Antoni Gisbert va dirigir el Museu del Prado.

14 Bona part de l'excel·lent pintura d'història d'aquest autor sempre va reflectir un afany de denúncia del sotmetiment sota el poder absolut. L'obra *Execució dels comuners de Castella*, medalla nacional de primera classe el 1869, és un exemple d'açò i s'enllesteix un any després de la *vinguda a Alcoi* de Júlia. Després d'haver-se format a l'Acadèmia madrilenya sota el mestratge de Madrazo, el 1855, Gisbert va obtenir una plaça de pensionat a Roma i prompte va anar adquirint prestigi. Una de les obres que va pintar allà va ser adquirida per la mateixa Isabel II, concretament *La mort del príncep En Carles*, de 1858. Això no obstant, poc després es va convertir en amic de personatges centrals de l'escena governamental, com ara Serrano, Topete i Prim, entre d'altres, i fins i tot va arribar a pintar un molt bon retrat d'Amadeu I.

Però em centraré en dues obres mestres d'aquests pintors elaborades en el mateix moment històric: *Expulsió dels jueus d'Espanya (any de 1492)*, de 1889, i *Afussellament de Torrijos i els seus companys a les platges de Màlaga*, de 1887-88. Quan Sala va pintar la primera, el 1889, es trobava pensionat a París i feia tres anys que Júlia i Josep s'havien casat i tan sols un que havien visitat l'Exposició Universal de Barcelona al recuperat Parc de la Ciutadella. Precisament aqueix quadre es va presentar a l'edició de l'any següent a París, quan es va inaugurar la Torre Eiffel. Com és possible imaginar, la recepció crítica a França no va ser bona, en entendre que el d'història era ja un gènere caduc, com també ho era el llenguatge expressiu utilitzat, molt distint dels nous usos impressionistes de moda. En canvi, l'obra va gaudir d'una gran acceptació a Espanya i ben prompte, el 1892, va ser adquirida pel Museu del Prado. Un dels primers joves artistes becats per l'Ajuntament d'Alcoi per tal que marxara a Madrid a ampliar estudis amb Emili Sala va ser Adolf Durà. Aquest ja va poder elaborar una valuosa còpia de l'obra original el 1897. Pel que fa al quadre de Gisbert, cal destacar que es narra un fet ocorregut el 1831, amb el qual el govern de Sagasta que va encarregar l'obra pretenia fer palesos els esforços dels liberals espanyols contra l'absolutisme de Ferran VII.

Les dues es refereixen a episodis històrics distants en el temps, però de cap mena són qualificables, com es fa sovint a *Júlia* en referir-se a aspectes intranscendents, d'històries velles. La transformació social induïda per la Revolució Industrial és també ja avui una història que molts veuen llunyana i que podrien acabar oblidant. Tenim la fortuna, no obstant això, que amb aquesta novel·la i els quadres que es mostren en aquesta exposició en reconeixement a la seua autora se'ns posa de nou al davant.

SANTIAGO PASTOR VILA

PINTURA

RAFAEL ARMENGOL

MIQUEL CALATAYUD

CARME CALVO

JOAN CASTEJON

MERCÈ DIAZ

CARME JORQUES

AURÈLIA MASANET

CARME MICHAVILA

ANTONI MIRÓ

CRISTINA NAVARRO

MIQUEL NAVARRO

ISABEL OLIVER

PERCEVAL GRAELLS

ADRIÀ PINA

PILAR SALA

SILVIA SEMPÈRE

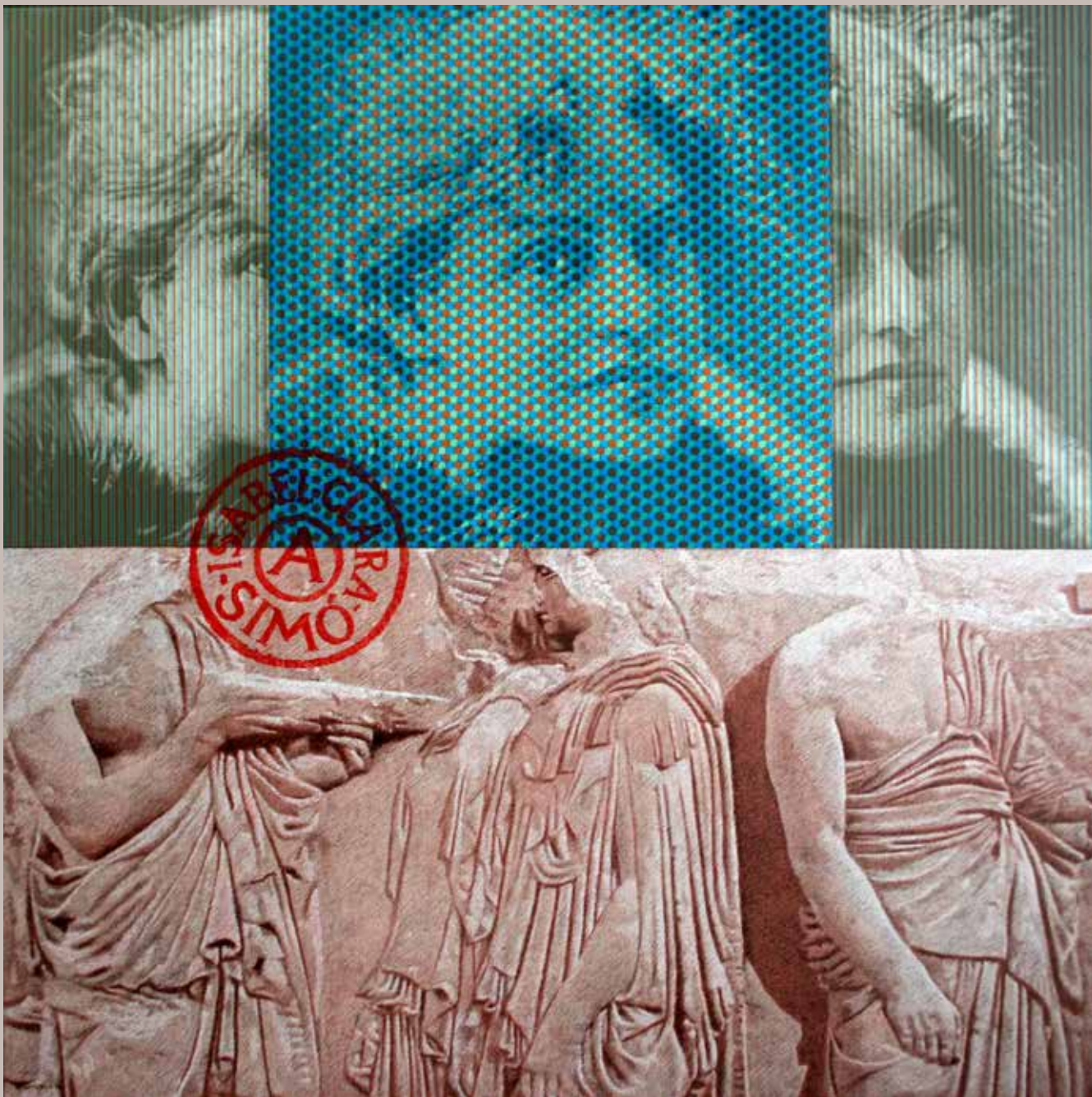

Lou Andreas-Salomé 1 2019 (Oli sobre llenç, 100x100 cm.)

Lou Andreas-Salomé 2 2019 (Oli sobre llenç, 100x100 cm.)

Lou Andreas-Salomé 3 2019 "A Isabel-Clara Simó" (Oli sobre llenç, 100x100 cm.)

Des del Mediterrani 1 2020 (Gràfica sobre paper, 100x100)

Des del Mediterrani 2 2020 (Gràfica sobre paper, 100x100)

Des del Mediterrani 3 2020 (Gràfica sobre paper, 100x100)

“ A tout asservie “ 2016 (Técnica mixta, collage, fotografia. 132 x 88 cm)

“ Per la repetició “ 2017 (Técnica mixta collage, fotografia.131 x 87 cm)

“ Històries “ 2017 (Técnica mixta, collage, fotografia 127 x 83 cm)

A Isabel Clara Simó in memoriam, 2020 (100x100 Cera i vernís sobre paper)

Elogi de la memòria I, 2020 (100x170 Oli sobre tela)

Elogi de la memòria II, 2020 (100x170 Oli sobre tela)

ABECEDARI, 2020 (Tríptic, gravat- monotip (collagraph) i grafit, 100 x 70 cm.

ABECEDARI, 2020 (Tríptic, gravat- monotyp (collagraph) i grafit, 100 x 70 cm.

ABECEDARI, 2020 (Tríptic, gravat- monotip (collagraph) i grafit, 100 x 70 cm.

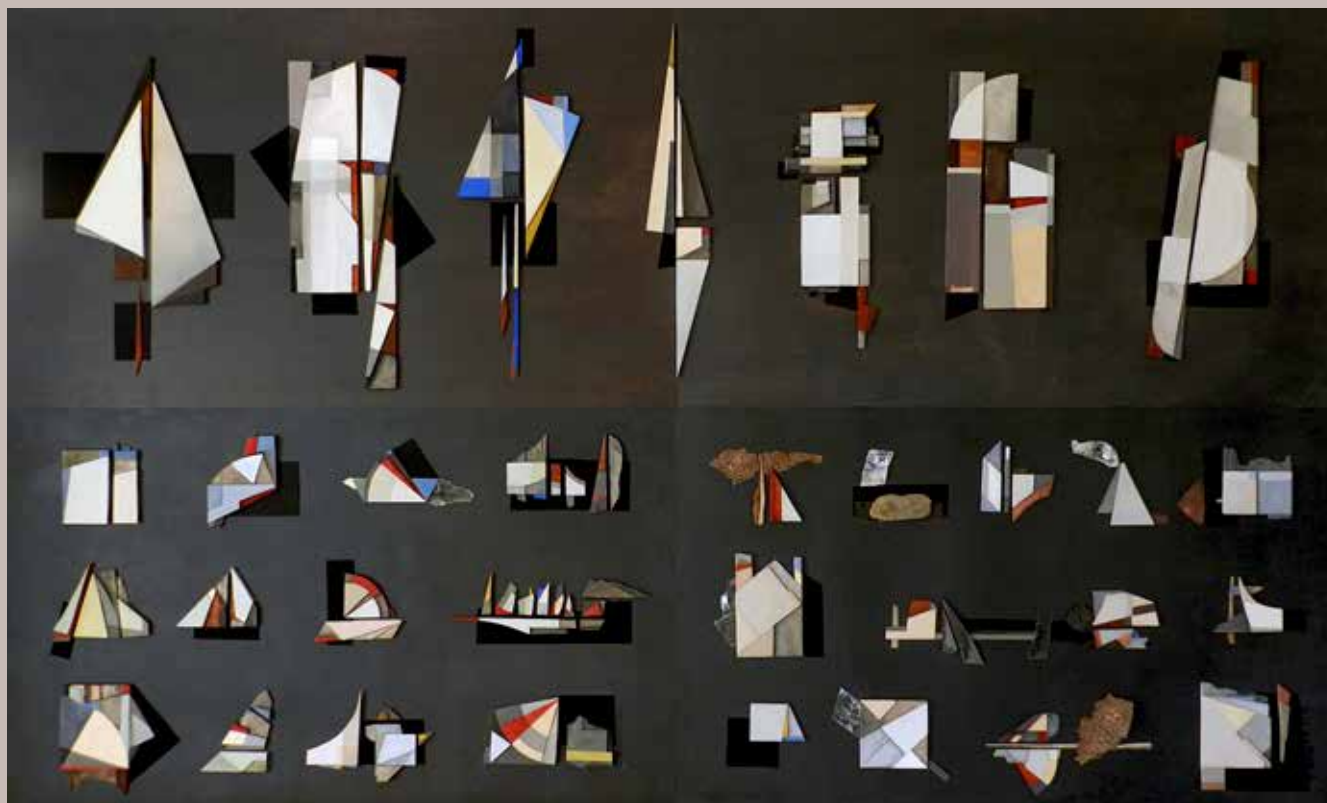

“A Isabel-Clara, sobre la terra cremada, renaixem de les cendres” 2021.
(Tècnica mixta, assemblatge, dibuix amb cretes i carbó, acrílics, sobre tauler Okume, 120x 165 cm)

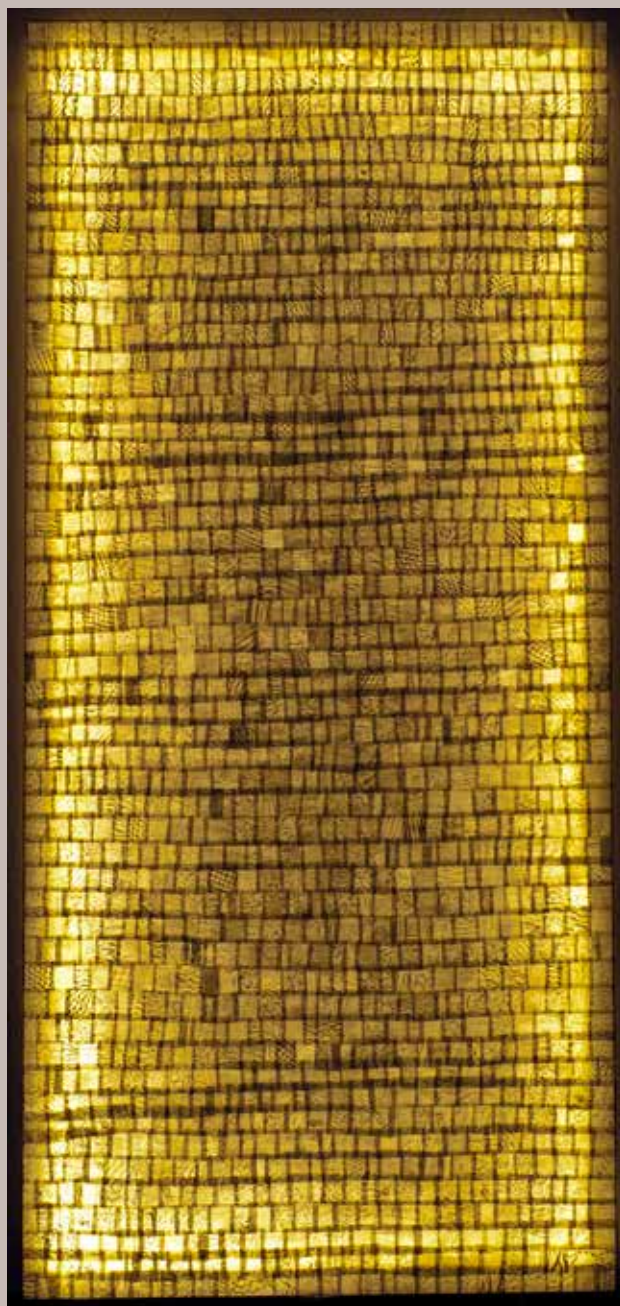

“A Isabel-Clara, els racons de la memòria” 2021
(Tècnica mixta, estuc, oli i acrílics, sobre ciment en tauler Okume,
150x 270 cm, Políptic de 4 peses)

Sèrie POEMES D'AMOR I MORT. 2021
“Els nostres poetes Clara Simó, Martí i Pol, Ausiàs March”
(Tècnica assemblatge en relleu mixta fusta, oli i acrílics, sobre tauler Okume,
120x 200 cm. Políptic de 4 obres)

A quina hora surt la lluna 2014
(Tècnica- paper de fumar sobre organdí. 190 x 90 cm)

A quina hora surt la lluna 2014
(Técnica- paper de seda sobre organdi.-190 x 90 cm)

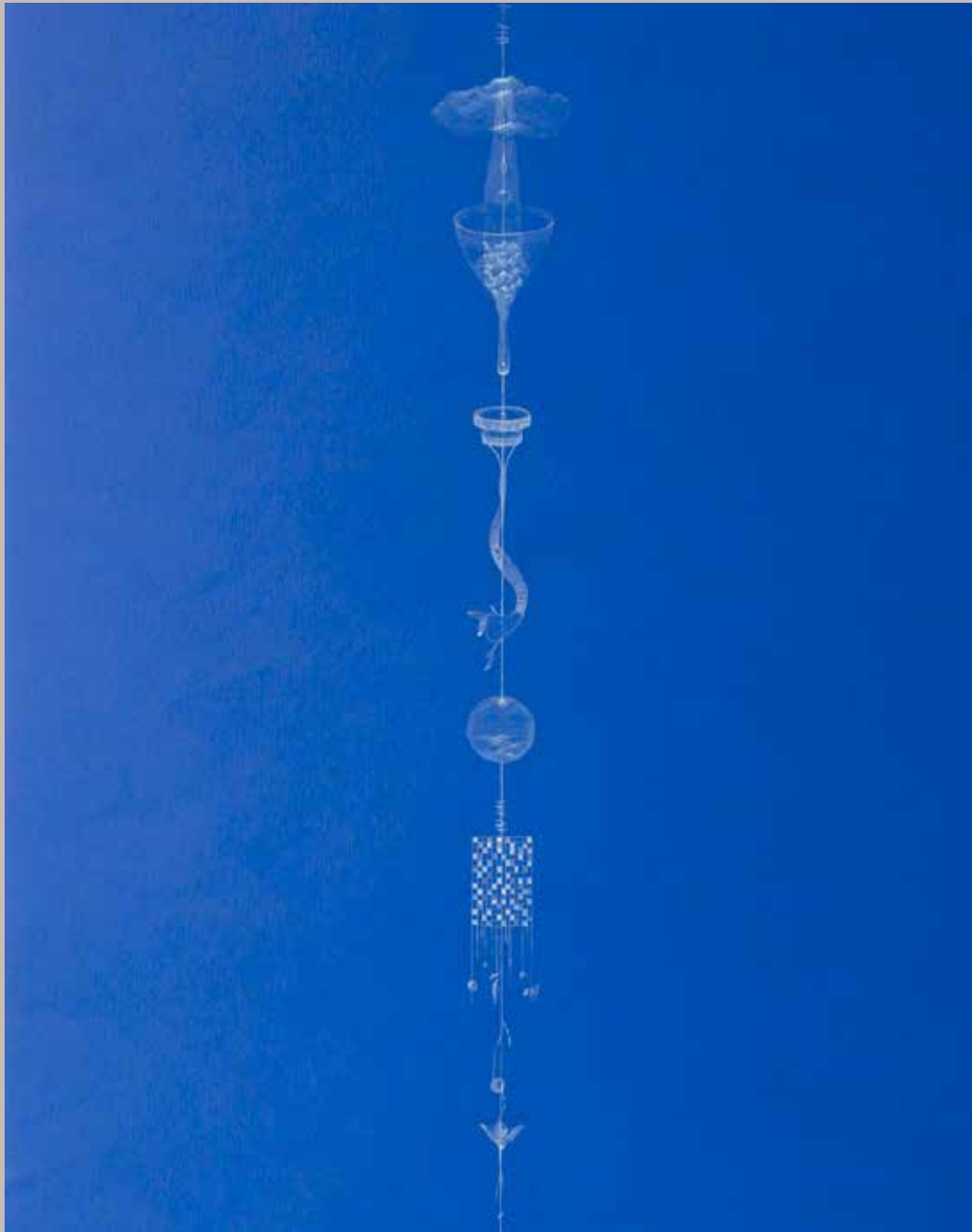
A quina hora surt la lluna 2014
(Técnica- paper de seda sobre organdí.-190 x 90 cm)

El invisible fluir de la muntanya 2019, sèrie: "Job, 38:11" (Acrílic / lli, 146x114)

El núvol blau 2019, sèrie: "Job, 38:11" (Acrílic / tela, 30x20)

Trànsit d'un núvol 2019, sèrie: "Job, 38:11" (Acrílic / lli, 116x89)

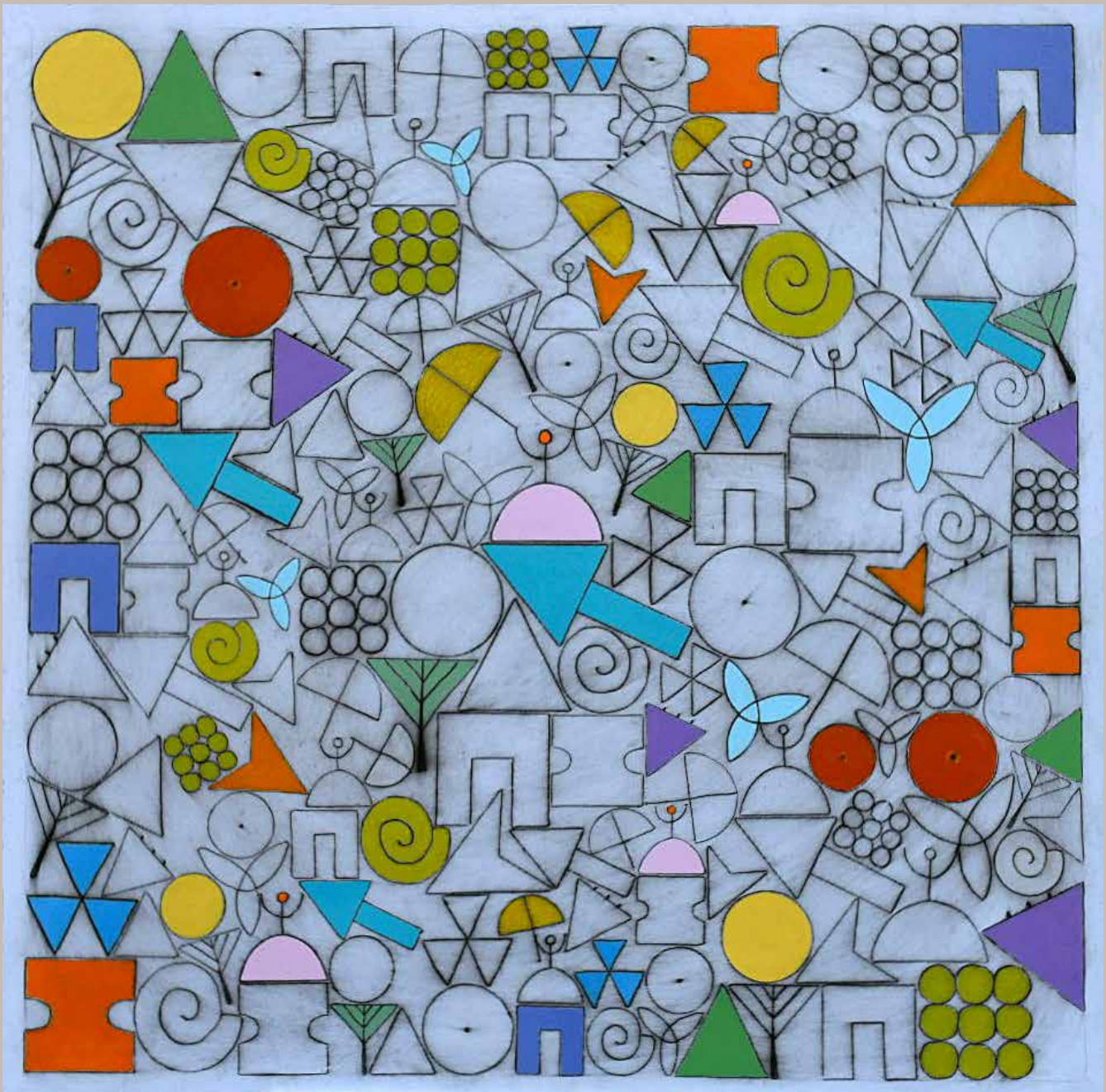
ISABELA FRANKFURT 2021 (Acrílic i metall s/ llenç, 116x116)

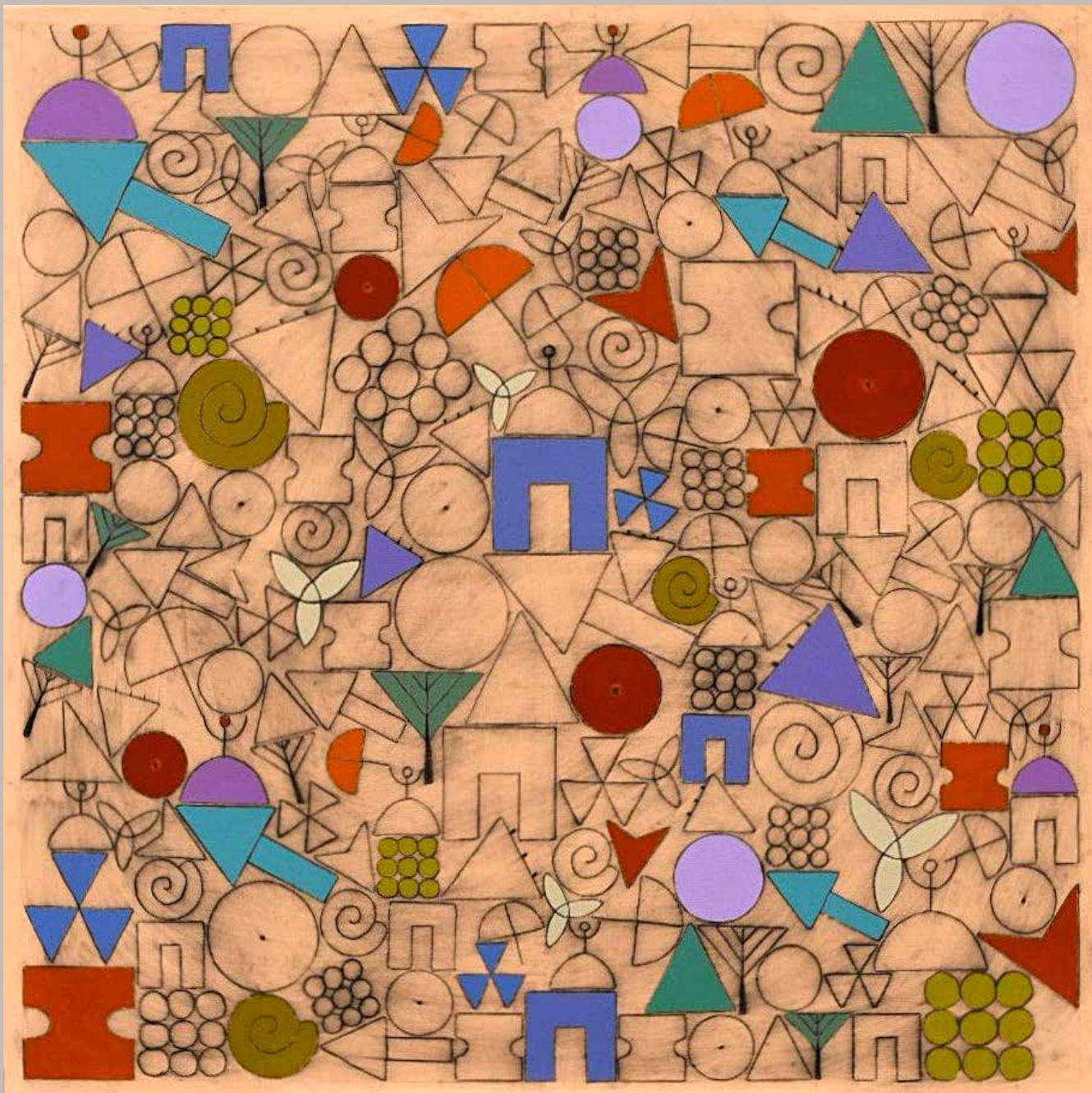
ISABEL A NOVA YORK 2021 (Acrílic i metall s/ llenç, Díptic 195x260)

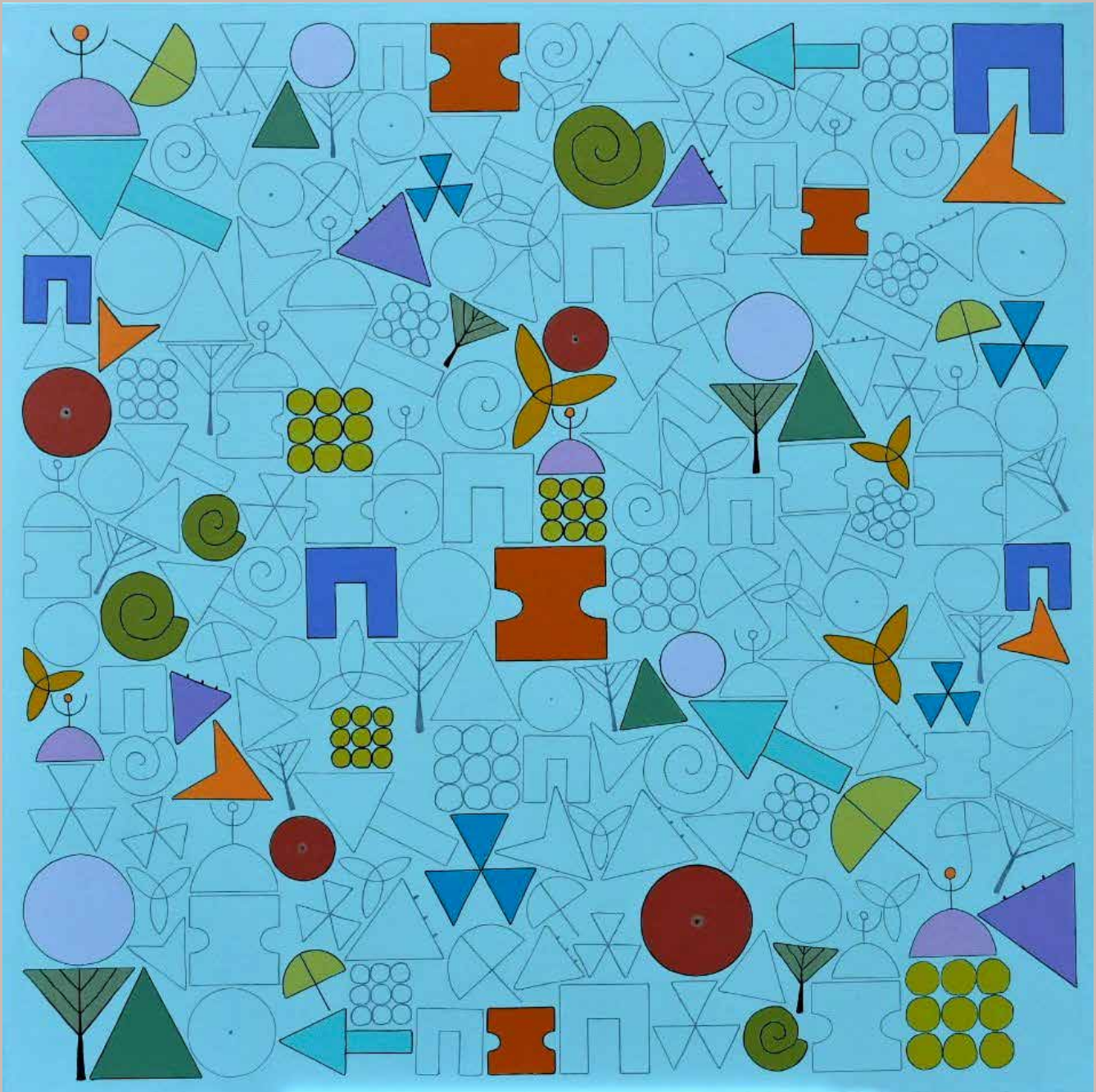
ISABEL A PARIS 2020 (Acrílic s/ llenç, Díptic 200x200)

Espumes de l'avenir 2018 (Acrflic / Llenç 100x100cm)

Espurnes de l'avenir 2018 (Acrílic / Llenç 100x100cm)

Espumes de l'avenir 2018 (Acrílic / Llenç 100x100cm)

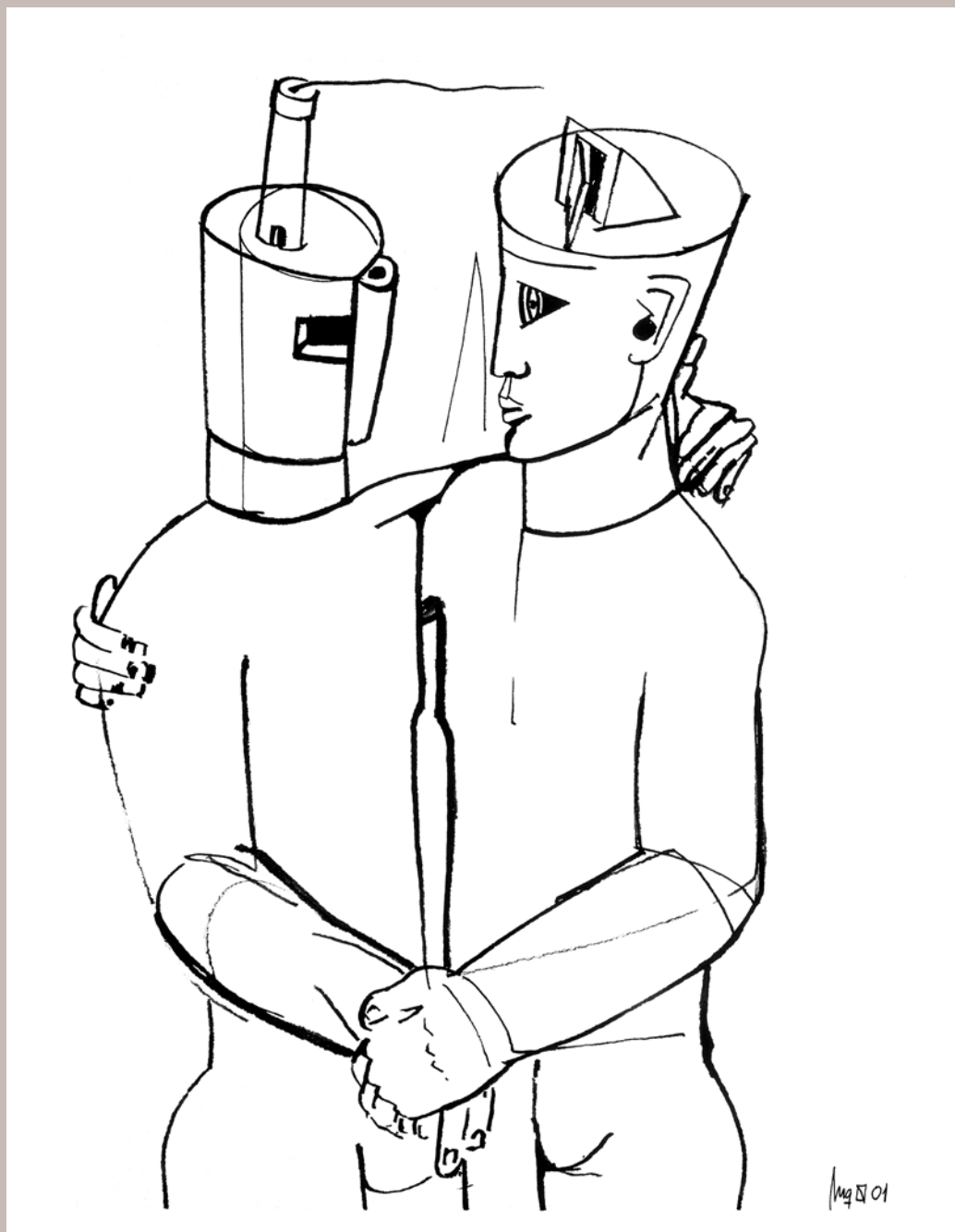

Mirada blava 2015 (18/45, 111x 76cm. Gràfica)

Raval amb libèl·lula 2011 (35/40, 105x75cm. Gràfica)

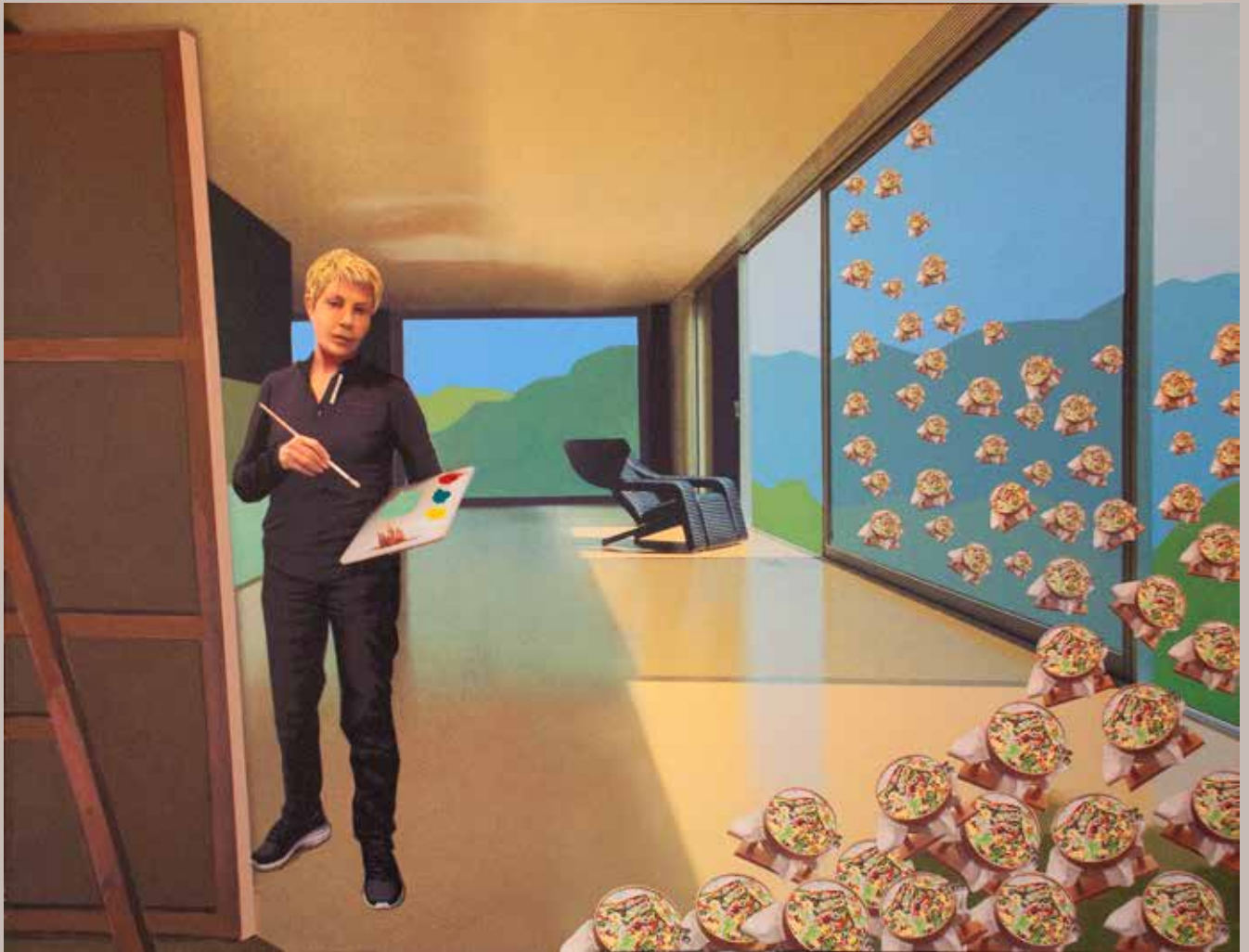

Parella 2015 (9/15, 112x76cm. Gràfica)

De la sèrie: "De professió, la feina de casa" 1972-1974 (Oli sobre llenç. 82 x 104 cm. / digital sobre llenç, 3 unitats de 20 cm cadascuna)

“Jo el que vull és pintar” De la sèrie: “De professió, la feina de casa” (Oli sobre llenç. 150 x 194 cm)

“Les pintores” De la sèrie: “De professió, la feina de casa” (Oli sobre llenç. 150 x 194 cm)

Soroll i silenci I 2020(Tècnica mixta sobre tela 170 x 170 cm)

Soroll i silenci II 2020 (Tècnica mixta sobre tela 170 x 170 cm)

“MANS-MIMESI, 09” (Acrílic, oli i pols de marbre s/tela 150 x 150 cm)

“MANS-MIMESI, 13” (Acrílic, oli i pols de marbre s/tela 150 x 150 cm)

“MANS-MARE, 07, per a Júlia” (Acrílic i lli s/tela 100 x 100 cm)

LLIBRES LLIURES 2016 (Instal·lació mesures aproximades: 120x100x70 cm
Quaderns realitzats amb paper-art, cargols de mar, columnes metàl·liques i maleta)

FACÍMIL, SENSE PARAULES 2020 (140 x 170 cm.
Papers i textures obtinguts amb fabricació manual de paper subjectes amb palets de morera)

PARAULES AL VENT 1996 (Instal·lació mesures variables.
Collages de textures vegetals i paer-art sobre fusta i malles metàl·liques)

Senyora Dolors 2020 (Mixta pastís amb acrílics, 140x90 cm)

Julia 2020 (Mixta pastís amb acrílics, 140x91 cm)

Quatre segons de distància 1998 (Mixta acrílics amb sintètics, 140x123 cm)

POESIA

ANNA AGUILAR-AMAT
IOLANDA BATALLÉ
VICENT BERENGUER
JORDI BOTELLA
NÚRIA CADENES
ISABEL CANET FERRER
MARIA CONCA
CARLES CORTÉS
MIQUEL CRUZ
MARIA JOSEP ESCRIVÀ
ANTONI FERRER
MARC GRANELL
ÀNGELS GREGORI
RAMON GUILLEM
GASPAR JAÉN I URBAN
LLUÏSA JULIÀ
VICENT LUNA
JAUME PÉREZ-MONTANER
MARTA PESSARRODONA
JOSEP PIERA
BEGONYA POZO
RAQUEL RICART
EMILI RODRÍGUEZ-BERNABEU
JOSEP SOU
JORDI TORMO
FELIU VENTURA
SILVESTRE VILAPLANA

Isabel-Clara Simó

Una foto ampliada de l'ull d'un elefant em mostra que el color roure amb vetes clares del seu iris és idèntic al meu. Potser en una altra vida jo vaig ser un elefant, i per això no hi cabo als llocs ni puc estar-m'hi gaire a casa d'altri: el lloc per jo és la jungla, les sabanes, espais oberts on és el cel qui parla. Ara camino sola amb rumb que sembla incert als qui m'observen. M'he fet vella, i amb el cap cot sé que els fills no retornen als pares els favors, que l'amor va endavant, d'una generació a la pròxima, que ells faran pels seus fills allò que puguin i els deixaran anar cap al futur sense recança i llavors, desfaran el camí brandant la trompa, les orelles cansades de remors però feliços pel cicle completat, l'esfericitat intacta del camí cap als gorgs d'aigües infinites on van totes les mares a morir.

Anna AGUILAR-AMAT

A Isabel-Clara Simó

Dona de caràcter, de fortes conviccions. Per a mi, inspiració constant des que sóc petita. Amb ella vam aprendre a ser nosaltres mateixes i no l'apèndix de ningú. En lluita constant per la llibertat, la situació de les dones i per la infantesa.

Ella va ser sempre exemple d'aquest atre-
veix-te! Atrevim-nos a escriure, atrevim-nos a fer les coses a la nostra manera. Mestra en tants sentits, d'Alcoi a Barcelona, de Guardamar a Salses, i de Maó a Fraga. I també mestra al món, traduïda a més de deu idiomes. A la Fira de Frankfurt del 2018 vam compartir la batalla constant per fer arribar la literatura en català arreu.

Mai no es va mossegar la llengua. Determinada, forta, vital, infinita, imprescindible. I amb aquell somriure de nena i aquelles abraçades que ens fèiem. “Jo no sóc antiespanyola, tampoc sóc nacionalista, l'únic que estimo és la llibertat dels pobles.” No abandonarem mai. Amb tu, Isabel-Clara, sempre amb tu.

Iolanda BATALLÉ PRATS

Isabel-Clara Simó

Sense l'aire propici,
sense aigües tranquil·les,
sense el foc favorable,
sense la terra antiga.
Amb les paraules fràgils,
amb hores de treballs,
amb treballs d'esperança,
amb els llibres futurs.
Des de ciutats amb còmplices,
des d'escoles heroiques,
des de pobles amb joia.
Per pocs plusquamperfets,
per tornar i tornar-hi,
per una vida digna.

Vicent BERENGUER

Isabel-Clara Simó, una pionera

La nostra història cultural està feta de pioners que s'embarcaren en aventures en les què es comprometeren fins les últimes conseqüències amb l'únic objectiu de rescabalar les mancances d'una societat fràgil. Aquestes mampreses requerien d'un esforç titànic, solitari i desagraït.

Isabel-Clara Simó fou una pionera a l'igual que Vicent Andrés Estellés, Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Enric Valor, Joan Valls o Ovidi Montllor. Tots ells pujaren un edifici sobre un solar on la llengua es restringia a l'ús familiar i anecdòtic.

Malauradament, en la nostra tradició cultural hi ha poques dones amb el coratge de multiplicar-se en tanta activitat i amb tants bons resultats. En això també Isabel-Clara Simó fou una pionera, un exemple d'independència sense coartades de cap mena, capaç de proposar-se llançar missatges universals a partir del món més immediat.

En aquest sentit, de la mateixa manera que Ovidi oferí Teresa a l'imaginari dels grans mites, Isabel Clara-Simó projectà en Júlia el símbol d'un poble capaç d'enfrontar-se a l'ordre establert mitjançant una arma infalible: la dignitat.

Jordi BOTELLA

Isabel-Clara Simó

Hi ha el somriure com hi ha la força. Quina gosadia. La rialla oberta i necessària, amb aquella desinhibició, amb aquella ferocitat que poua del sud industriós de telers i d'impuls cultural.

En una València encara en blanc i negre, constreta de franquisme i de negacions, Joan Fuster li va detectar l'arrel i l'empenta i el talent i li va dir: escriu i fes-ho en la teva llengua. I ella, l'escriptora consagrada, l'escriptora d'èxit i reputació i més de setanta llibres, la dona decidida i capaç d'obrir-se pas en un món que li ho negava, explicava sempre que la primera vegada que va fer un conte en català es va posar a plorar, amb aquella commoció estranya, indescriptible, de constatar que per fi.

Vet aquí la fortalesa a prova de mal oratge i mostrant, nu, el sentiment. Sense cap concessió al nyeu-nyeu, sense caure tampoc en la gelor contrària, assumint en la pràctica la condensació d'humanitat i de contradicció que Ausiàs Marc va definir en decasíl·lab: "a temps he cor d'acer, de carn e fust".

I que no, a la creadora o retratista de personatges tan aparentment convencionals i tan inquietants alhora, a la periodista i l'activista en permanent incitació, a la dona tenaç i vital i somrient, no te l'acabes. I quin goig que sigui així. I quin buit tan gran quan de cop t'adones que ja no hi és. Que en tenim l'obra, i que així roman. Però que ja no hi és.

Núria CADENES

Paisatge de ploma

La merla beu a la font glops de llustre mineral. Amb la basarda de les plomes, amb l'avidesa de la set, amb l'enyor del vol escric, amiga, per a tu una terra.

Som d'un món que no ens empara i, amb tot, he abocat l'aigua a la farina i he estacat els dits en la massa per pastar el pa de mots que ens alimenta.

Quan la merla s'envola, l'aire escampa en la serra un silenci que s'aboca a la paraula i la torna pedra.

Faré, doncs, pa de cudols. Si cal, me'l menjaré esdentegada, que aquest món no ha estat bastit per a dones que no es mosseguen la llengua.

Com soc, de tossuda, que t'he manllevat noms i verbs per a omplir l'absència de l'ocell. Vet el prodigi de la cocció: metamorfosi del pa en serp de vida plena.

I ara tinc plagues a la boca que supuren el dol de la pèrdua i la bellesa d'aquesta gosadia de fer-ne prosa d'una merla, d'un paratge condolit, d'un país que no ens espera. De la Font Roja d'Alcoi a la Font Roja del Buixcarró, amiga, la serp traça la nostra senda.

Isabel CANET FERRER

A Isabel

Has obert un camí de dignitat
en una terra clivellada, erma,
en què calia una mà ben ferma
per tornar-hi l'antiga llibertat.

Has trencat el silenci de la nit
amb la teua veu clara, i potent,
per dir açò i allò ben pertinent,
amb paraules d'amor i de delit.

La teua mà ha vindicat les dones,
per despertar-nos d'aquell vell malson,
sense les marques de faltes i bones
d'un temps passat que, com la neu, es fon.

Dic Isabel, l'amiga alcoiana.
Dic Isabel, de llengua catalana.

Maria CONCA

Isabel, per sempre

Un fil de veu que no s'apagava.
El record infinit i la sort d'haver-te compartit.

Els sentiments creixien fins l'èxtasi.
L'expressió concisa, la paraula justa.
La mirada profunda, la mà estesa.

L'aigua brollava sense ploure.
L'aire animava la flama que naixia.
La terra germinava amb el fem que ens llançaves.
El foc transformava la realitat que vivíem.

Llum entre la foscor.
Mestratge infinit de paraula i de pensament.
Somriure perpetu i empenya decidida.
Pas ferm, mai cap enrere.
Un teixit mantingut per un fil que no es trenca.

Carles CORTÉS

El tast de la gratitud, a Isabel-Clara

Em preguntares si m'incomodava un favor:
“aquest pèl de cella, si us plau... lleva la visió”.
Vaig respondre amb l'honor dels Déus: i tant!
La teua mirada és ara més lúcida, fins i tot viva,
i sembla que el llegat ara és com el gran AVENÇ
que ha curat per sempre la ferida dels vençuts.

Com es calma el desig? “El desig és sang destil·lada”
només posseint, apoderant-se de l'altre, de l'altra?
“No seríem humans sense desig”, negar-ho és un crim.
Boccaccio, Montaigne, Rilke i la mort, i un glop de whisky
i la cinta de Möbius a l'estança sacra de Dalí, oh el geni!
El museu de les entrevistes roman obert, de trenta al Cim.

“Ben lluny del riu de l'aigua neta i pura
clamo a l'orat que em digui el meu destí...”
sota el flexo fullejaves el Xavier Bru de Sala.
I més enllà dels músics i poetes, la silueta d'un artista
que et rescata despullada de paraules i esperances,
és la teua imatge ferma, plàcida al desig de la LLIBERTAT.

Miquel CRUZ

Espoli

Com el bedoll renuncia a les fulles,
sense nostàlgia,
limbe definitiu entre el cel i la terra:
una, dues, tres, quatre...

Com s'allibera
del llast volàtil,
espoli necessari
fins a l'os nu d'argent,
fins a l'esquerda sagnant de l'escorça,
fins a l'espasme
de l'última mentida
del poema.

73

Maria Josep ESCRIVÀ

Sempre és tard
Edicions Proa, Barcelona, 2020

Isabel-Clara Simó

Se t'apaguen, per l'ELA, les paraules
que l'Alcoi t'encenia, de menuda.
Les paraules, no els ulls. Tampoc la pensa,
que va buscant-te l'ànima dissolta,
dispersa entre les vides que et vivien.
No vulgues mai donar-la per perduda:
la Mort tot ho arreplega. Quan la veges,
demana-li que et torne, si més no,
les ànimes viscudes per la teua
—la de Júlia, secreta i petroliera,
la més tendra de Pol, o la de Dorothy,
salvatge i amb ulls braus, igual que els teus.
Sense elles no series tu mateixa:
flama entre la revolta i la derrota.

Antoni FERRER

Túmulo d'Isabel-Clara Simó

És ara un pont llarguíssim que travessa
de cor a cor l'abisme que esperava
engolir-se d'un glop aquesta terra,
que no en quedàs memòria ni paraula.

És una baula tendríssima i ferma
que sosté com cap baula l'esperança
que siga llarga i tenaç la cadena
que ens transmet el dir que és ser, fet sang i ànima.

75

És un bell somriure, una gran tempesta
d'horitzons plens de rius amb nova saba
que floriran de nius aquesta terra
que és i serà perquè sap ser camí i alba.

Marc GRANELL

A Isabel-Clara Simó

Quan els grans arbres cauen
a l'altra banda del món es desperta algú
a qui havien anestesiats perquè dormís.

Quan els grans arbres cauen
potser encara queda gent dins les esglésies
perquè els sacerdots es puguen confessar.

Quan els grans arbres cauen
hi ha qui prova de fer esclatar bombes
mentre uns altres omplen pots de confitura.

Quan els grans arbres cauen
es trenquen els papers que signaven un acord.

Quan una gran dona cau
els mestres continuen obrint cada matí les escoles
i al mercat arriba el peix fresc directe de la llotja.

Quan una gran dona cau
amb ella sempre en cauen dos més:
la que la segueix buscant en la gent que s'hi assembla
i la que observa a la que no la deixa d'enyorar.

Quan una gran dona cau
el paisatge queda nu com una bústia sense cartes.

Quan una gran dona cau
tot el fred del bosc s'instal·la en una casa.
I ni una primíssima línia de sol
travessa al bosc els troncs dels arbres
o entra per la finestra d'una casa amb dol,
quan una gran dona cau.

Àngels GREGORI

Vigília

A Isabel-Clara Simó

Així és la forja de l'aigua,
així és el martell que colpeja l'aigua,
el metall roent que crema
en la fondària abissal del cor,
el forn on naix la llum.
Així és el foc que trepana les ones,
una brasa perenne
en la superfície tremolosa de l'ombra,
una casa per la passió habitada,
aquella nit que pels mots
era sempre vigília.

77

Ramon GUILLEM

Fragments, XXIII

Passejava la meua soledat sense tu
pels carrers i els jardins, t'escrivia aquests versos,
el teu nom als diaris, ara que ja no hi eres
i volia el temps tot per a viure'l amb tu.
I m'omplia l'orgull d'haver-te estimat tant,
i, amb tu, tantes més coses: la joventut, la vida,
els trens a mitja nit, cossos d'agost i nard.
Vaig sentir quant cert era: per a saber d'amor,
per a poder aprendre'l, s'ha d'haver estat sol
i s'ha d'haver tastat un mateix amor sempre
en cent diferents cossos. Així vaig encetar
escrits vius plens de noms, les obres del meu temps,
un temps on estimar fou fonament i centre,
temps jove que tancava l'amor que m'oferires.

Gaspar JAÉN I URBAN

Duet de l'hivern

I

Dos ocells negres
sostenen el paisatge,
— mentre camino.
Hivern a l'aire, rosa
núvol entre les branques.

79

II

Claror, cel líquid,
neu morta a les muntanyes,
— esqueix de pedra.
La quietud de l'aire
ofega tot paisatge.

Lluïsa JULIÀ

[La Júlia d'Alcoi, clara i valenta!]

Fa temps que escriu articles *De fil de vint*
i sense embuts sempre dirà el que pensa.
Un tast en té *En legítima defensa*,
idees riu avall, pel Barranc del Cint.

Trama les seues novel·les ordint,
de *Dones* amb la vida molt intensa.
Aquells *Ídols* de la paraula tensa,
Homes i també *Angelets* obeint.

Poleix amb cura cada personatge:
Rita, La Nati, Raquel, La salvatge,
Joel, El caníbal i La Innocent,

Pol i La veïna, Dora i El mossèn.
És força mordaç i sempre argumenta,
la *Júlia d'Alcoi, clara i valenta!*

Vicent LUNA I SIRERA

Malalt d'amor pel meu país, 2015

Enlluernat

És el temps o és aquest raig de sol
que a través de la nua finestra
t'enlluerna amb la seua llum blanca?
Ens sorprengué la neu aquell abril,
el so insistent d'un temps que sempre torna,
carrer de sant Llorens, sant Nicolau,
un vent aspre i cansat omplint l'espai.
Enlluernat. En totes les nits la nit.
Viure és conèixer i estimar,
recórrer insistents els teus indrets.
Viure és el temps eixut a flor de llavis,
el temps que s'arrauleix entre les vísceres,
moments perduts potser entre la boira,
un sol marcit en el buit sense límits.

Jaume PÉREZ-MONTANER

Xavier Dalfó

És el marit que moltes de les meves col·legues i jo mateixa voldríem tenir i, ai las!, ens ho deixen per a una altra vida. Tot perquè una noia de les antigues colònies ens el reté en exclusiva. Sota una incipient calba (per agradar-nos més a les senyores-senyores) s'hi amaga un jovenívol play boy de la Costa Brava que, pel que fa al físic, n'ha fet una còpia homologable. Ha pujat als cims, per fer-ne una revista; ha baixat als cavernes de la linotípia, per fer-ne còpies artístiques. També ha davallat a alguna bodega, cristianament, per donar de beure als amics i les amigues. Dels cims no n'ha aconseguit l'espessa capa daurada per cobrir una víscera més aviat n'ha empenyorat alguna. En aquest apartat visceral, però, tot funciona bé, tant com per aguantar conferències, presentacions i algunes vetllades lleument etíliques.

És el meu Bogart amb qui sempre tindrè un Denfert-Rocherau compartit amb la seva augusta muller i una amiga. Li agrada el futbol i pot parlar de tennis, mentre una amazona s'ho mira. És un català canònic amb tres fills i multitud d'amigues. A mi, m'ha acompanyat per tramvies, aigües termals i casinos de la Mitteleuropa, sempre amb carrabina. Molts col·legues de gènere l'envegen; moltes compatriotes meves l'estimen. Perquè és un senyor de l'Alt Empordà, gens afectat pel vent i amb una paciència proverbial per aguantar una colonial esposa i les seves amigues.

Marta PESSARRODONA

A Isabel-Clara Simó

Volare, oh, oh!

Melodies meloses sonaven i sonaven
per les places mig a fosques d'hivern,
o a les pistes de ball els diumenges d'estiu.
Eren revetles amenitzades per orquestrines
amb vocalistes que imitaven Domenico Modugno.

Cantare, oh, oh, oh, oh!

Melodies amables en nits de gesmils
on uns ballaven, i altres miraven,
i els músics tocaven, i el món girava
mentre els xiquets jugaven i corrien
atrotinats entre les taules dels bars.

Nel blu dipinto di blu...

Les parelles es buscaven amb les mans
per oferir-se un tremolós tacte furtiu.
Elles somreien amb alegres vestits volanders.
Els, ufanosos com titots amb bigotet de Charlot.
Els i elles, a la pista, com ocells pel cel més blau.

Volare, oh, oh! Cantare, oh, oh, oh, oh!

Josep PIERA

D'una set antiga

L'aigua que flueix per aquesta séquia no és mítica com el riu d'Heràclit ni apaivaga la nostra força, antiga com una set de deu mil anys. Durant el llarg camí llarg hem après a abeurar-nos la vida a glopades o en silenci, a poc a poc o de colp, els dies de festa o els de pena fonda, sempre però deixant que rajara rebel entre les mans i rebentara plenament l'alegria de les artèries. Mai no ens ha importat que fos temps de pluja o de sequera. Nosaltres, sempre, cos sobre cos, esquena contra esquena, mà amb mà i el cor protegit amb una bona pell de serp com a única divisa. Després de tot la nostra fermesa líquida fendeix la terra: l'aigua som nosaltres!

Begonya Pozo

Isabel-Clara Simó

La mirava de lluny
els gestos contundents
l'alegria
la força.

La mirava de lluny
la dona combativa
senyera
fidel.

La mirava de lluny
la llegia de prop
la llig
la llegiré.

Raquel RICART

Aquella poeta solitària

A Isabel-Clara Simó

In memoriam

Temps de puixança
dins un món liminar...
Dissipàvem les ombres
del passat subaltern que rebutjàvem.
Un cercle decidit
a resseguir la petja
del país i dels somnis.

Ella fou la lluernà
que il·lumina les hores,
una aclamada imatge,
Diana caçadora en els boscos insomnes
del desig i el triomf,
uns versos que esclataven
a recer de la lluita.

Emili RODRÍGUEZ-BERNABEU

Alacant, tot recordant aquella antologia:

Poetes Universitaris Valencians 1962

Ed. L'Estel, València, 1962

Fulguració de la nit

A Isabel-Clara Simó i el seu mestratge

Quan la nit s'enruna insòlita i els estels claudiquen la llum, neix el murmurí silent com un desfici intens a les branques dels arbres nus, pelats, nadons inquietos en la litúrgia dels malsons, ara allitats al bressol dels dies més tristos. S'avenen onades de paraules de punta roent: capricioses, subtils i amerades pel verí còsmic que tot ho envela. S'enlairen sondrolls sil·làbics com l'alè quan escalfa els vidres d'una finestra oberta en flames de visceral oportunitat. Quimerosos els sentits aprenen els recitatius en la substància famolenca de les clarors pretèrites. Fineix l'univers, potser el món que abastem amb la mirada incipient, recercant quelcom d'innocència, encara. Però resten les línies a vessar de tinta espessa; dolços llinatges per tastar allò de màgic i imponent que sura al cabàs on dormen, a estones perdudes, els llibres. Alcem la coberta de cartró i viu inquiet un tot de batecs primordials només encetar la lectura: moments de vida llarga, espais sonors que canten alfabetos meravellosos a les hores principals de la jornada. I així ens curulla també el record, o potser l'enyor del risc sense retòriques. La veu... sempre la veu, de canora intensitat pletòrica de registres, acaricia els teixits modelats pel desig, i també per la joia.

En la fulguració de la nit un llampec de memòria lliure signa els contorns de la celístia.

Josep Sou

A Isabel-Clara Simó

Acròstic

Alta i clara, com els estels,
Isabel, amiga, així ets, sempre present.
Seguim les teues passes, que han estat fermes en tot moment,
Alegres i contents per haver compartit amb tu el pas del temps,
Bagatge d'anys viscuts al teu costat, vivències i lletres compartides.
El teu mestratge és la flama que enlluerna la nit.
Llibertat i compromís.
Compromís amb la llengua, les paraules, les dones i el país.
Llibertat per recórrer el teu propi camí, construint-lo de dia i de nit.
Anarquia coherent de lletres trenades a les planes dels llibres i dels diaris.
Realisme i ficció barrejats a la perfecció.
Abecedari d'idees i reflexions a l'horitzó.
Sapere aude! És la teua consigna indestructible.
Insigne repte que sempre mantenim viu. Atrevim-nos a pensar!
Mai oblidarem totes les paraules que ens vas dir,
Óssa major de mots sempre vius.

Jordi TORMO I SANTONJA

Amb ulls de novel·la

El 2013, després d'un acte de Castelló per la Llengua, vam anar a sopar una colla gran. Isabel-Clara es va fixar en la cambrera que ens estava atenent: “tens els mateixos ulls de la protagonista d'una novel·la que estic escrivint”. La cambrera es va aturar muda, per un moment va donar la impressió que s'enlairava o creixia en centímetres. Això era Isabel-Clara: fer protagonistes de la seua literatura les dones per després fer-les saber protagonistes de les seues vides. De la mateixa manera feia protagonista el nostre poble perquè un dia siga actor del seu propi destí.

Feliu VENTURA

Tot recordant Isabel-Clara Simó

Abraçaves el temps perquè es fes paraula
i amb la saó del caliu de centenars de vides
feies alquímia de personatges i ficcions.
L'orgull del teu poble, la lluita irredempta,
l'esforç impenitent de les llibertats i la ràbia.
Acaronaves mots amb l'empenta de la terra
i encimbellaves estels sobre senyeres.
Hi serve batecs de converses en la nit amiga,
la melodia de la tendresa en un dringar de copes
i un univers immens d'esperança per recórrer
esbatanat amb el sortilegi de les síl·labes.

Silvestre VILAPLANA

EPÍLEG

EL BLANC ENLLUERNADOR DE LA SIMÓ

L'any 2017, la revista *Serra d'Or* va publicar una de les darreres entrevistes que se li van fer a Isabel-Clara Simó. Amb la lucidesa, l'enginy i la ironia que la caracteritzaven, l'escriptora alcoiana li confirmava a Xènia Bussé que tenia un nou projecte literari entre mans, i li explicava que la seua pretensió era «compondre una obra que faci pensar i sentir, que és la missió que em sembla que ha de tenir l'art, sigui quin sigui. Els meus lectors em diuen que m'hi veuen, als meus llibres, que hi veuen la Simó. Suposo que, en part, autor i obra són indestriables; hi ha una actitud, una manera de fer que es reconeix en el que un escriu: intento suscitar preguntes, sempre». Segurament es referia a la pòstuma *El teu gust* (2020), on ens ofereix una calidoscòpica composició de la seua visió del món (del *seu gust*), com un llegat on el desig i la creativitat artística (en formes de colors i paraules) s'entrellacen i ens revelen qui fou *la Simó*.

Però aquella actitud, aquella manera de fer de què parla l'autora a l'entrevista no es fa patent, sols, a la darrera de les seues novel·les. Cadascuna de les seues obres ens interpel·la, ens sacseja, i ens diu qui és. Isabel-Clara Simó té la força de Júlia, la protagonista de la seua primera magnífica novel·la (*Júlia*, 1983), qui desafia la seua condició de gènere i de classe i lluita per la memòria del poble malgrat haver de pagar un preu molt alt a canvi. I també la rebel·lia de Dorothy, en *La salvatge* (1994), que s'allibera del seu particular i pervers Pigmalión i deixa de definir-se per la mirada aliena. S'agermana amb Montserrat Roig, quan n'escriu una mena de biografia irreverent (*Si em necessites, xiula... Qui era Montserrat Roig?*, 2005) on les veus d'aquestes dones enèrgiques, intel·ligents, iròniques i bastant empenyades amb el món que les envolta es combinen en una melodia indestriable. Alça la veu irada contra la injustícia

en *Els invisibles* (2013), quan, des de la perspectiva d'aquella que ha estat reconeguda amb els premis més importants del panorama literari i cultural català, decideix escriure just sobre el talent malmès, sobre els diamants que la mediocritat imperant impedeix admirar. Reivindica una identitat i una història compartida en *Els racons de la memòria* (2009), on es manifesten els eixos que, ben probablement, ella definiria com a base de la seua personalitat: un feminisme impenitent i gens complaent ni dogmàtic; una ideologia política d'esquerres compromesa amb la llengua i la cultura compartida arreu dels territoris de parla catalana; la creativitat artística com a necessitat vital i la literatura, entre les arts, com el mitjà irrenunciable d'expressió i de vida. Perquè les històries de i sobre la Simó ens corprenen i ens sedueixen per la combinació entre una oralitat fresca i viva, que ressona en el nostre pensament com si escoltàrem converses que l'aire ens duu, i una capacitat per descriure l'entorn, els sentiments, els pensaments, amb adjectius rics, contundents, precisos, que evoquen escenes tan reals com les que tenim a l'abast. Aquesta capacitat cromàtica té molt a veure amb la seua passió per la pintura, que es respira en algunes de les seues novel·les, com ara *L'amant de Picasso* (2015), on es replanteja des d'una mirada femenina, la de Fernande Olivier, el món de la bohèmia parisenca del tombant de segle i les avantguardes que van encimbellar Picasso, o *El món d'Antoni Miró* (1989), on pinta informació biogràfica sobre l'artista a partir d'una escala que va del taronja al blanc, perquè, «si agafes tots els colors de l'espectre, pintats fent roda, i els giravoltes ràpidament, en barrejar-se, es transformen tots plegats en blanc».

La Simó també és això: tots els colors del món, en un vertiginós moviment circular, com un remolí d'energia, idees, paraules, que acaba en un blanc enlluernador, una llum que ens continua inspirant i que irradia des de les pàgines on podem, cada vegada que la necessitem, anar a retrobar-la.

MARIA ÀNGELS FRANCÉS

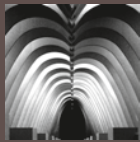
ISABEL-CLARA SIMÓ

LLOTJA DE SANT JORDI

PUBLICACIONS

- 2013 1. ANTONI MIRÓ. L'Hospital Sueco-Noruec d'Alcoi.
2. 60 ANYS DE GEOMETRIA. Col·lectiva.
3. ARCADI BLASCO. A peu de forn.
- 2014 4. JOSEP RENAU. The American way of life.
5. TOMÀS FERRÁNDIZ. Temps de Guerra (1936-39).
6. ANTONI MIRÓ. El Vol del gat.
7. AURÈLIA MASANET. Trama i ordit de l'existència.
8. MIQUEL NAVARRO. La Mirada.
- 2015 9. MIQUEL CALATAYUD. Imaginari.
10. SEMPÈRE, sempre entre nosaltres. Col·lectiva.
11. ART VALENCIÀ. Col·lecció Martínez Guerricabeita.
12. ENRIC SOLBES. Una mirada nòmada.
13. A MIQUEL HERNÁNDEZ. Homenatge 50x50.
- 2016 14. ADRIÀ PINA. Política interna.
15. EN UN SILENCI QUIET. Col·lectiva.
16. ESTUDIS D'ART. Col·lectiva.
17. EL RESCAT DE LA PINTURA. Col·lectiva.
18. A. MIRÓ / M. NAVARRO. Costeres, ponts i xemeneies.
- 2017 19. MIRALLS DEL MIRACLE. El patrimoni industrial.
20. PER A JOAN VALLS. Papers i collages.
21. XAVIER LORENZO, La pintura.
22. FERRAN CABRERA I CANTÓ. 150 anys.
23. A MIQUEL HERNÁNDEZ, Setanta-cinc per setanta-cinc.
- 2018 24. ESPAIS AVANÇATS, Escola d'Art d'Alcoi.
25. ALEXANDRE SOLER, La imaginació desbocada.
26. CRESPO COLOMER, Passió per la fotografia.
27. RIGOBERT SOLER, L'exuberància del Mediterrani.
28. VICENT M. VIDAL I VIDAL, Mig segle d'Arquitectura.
- 2019 29. JOAN CASTEJÓN. Introspectiva, obra sobre paper.
30. S. VIANA / M. DÍAZ / L. PASTOR. Temps d'Art.
31. NOU PRESÈNCIES. Itineraris plurals.
32. POLÍN LAPORTA. La memòria del temps.
33. MANUEL BOIX. La Nau de Caront.
- 2020 34. A OVIDI MONTLLOR. Vinticinco vacances. Col·lectiva.
35. PACO SEMPÈRE/DAVID TRUJILLO. Temps d'Art.
36. AURORA VALERO. Ritme i estructura.
- 2021 37. ISABEL-CLARA SIMÓ. Pintura & Poesia.

LLOTJA DE SANT JORDI

AJUNTAMENT D'ALCOI

ALCOI
capital cultural
valenciana 2021GENERALITAT
VALENCIANA

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT

AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTOS

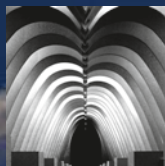
PINTURA & POESIA

RECORDANT

Isabel-Clara Simó

Alcoi Febrer - Març - Abril 2021

LLOTJA DE SANT JORDI

LLOTJA DE SANT JORDI

AJUNTAMENT D'ALCOI

ALCOI
capital cultural
valenciana 2021

GENERALITAT
VALENCIANA

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT

AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTOS